

**Solidaritu
s nezaměstnanými
a chudými**

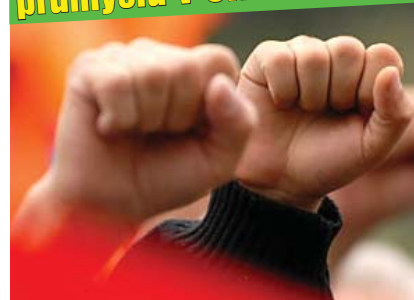
**Zdaňte bohaté,
jejich systém,
jejich krize**

**Sociální stát, ne zisky
bank a korporací**

**Volte
levici!**

**Situace v textilním
průmyslu v ČR str. 4**

**Revoluce v Kyrgyzstánu
str. 14**

**Analýza situace
v Řecku str. 9 - 12**

Jarní „nákladní“ cyklojízda

Ve čtvrtek 22. dubna ovládly náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze na dva tisíce cyklistů. Po 18. hodině se vydaly napříč Prahou a dojevy až do Vysočan na Halu C. Během jízdy se stal jeden konflikt, kdy nervózní řidič začal najíždět do cyklistů, protože chtěl odbočit do vedlejší ulice. Pře se obešla bez zranění a řidič musel nakonec počkat, až kolona cyklistů projede svou trasou. Po celou dobu jízdy se nesla dobrá nálada a každý ze zúčastněných měl

možnost poznat své město z jiného úhlu pohledu než obvykle, tedy plnou aut, hluku a smogu. Průjezdna magistrála udělala radost všem, kdo používají kolo jako dopravní prostředek každodenně. Na Halu C cyklisté dorazili kolem 20 hodiny, kde je čekal doprovodný program v podobě výstavy, hudby a divadelní performenc. Více informací o cyklojždách ale nejenom o nich naleznete na stránkách Automatu (www.auto-mat.cz).

Blokáda rakouských hranic

Ve čtvrtek 28. dubna zablokovali na 15 minut čeští aktivisté mikulovský hraniční přechod, aby upozornili na nesmyslnou perzekuci rakouských aktivistů za práva zvířat. Rakouští aktivisté jsou podezřelí ze spáchání několika bombových, plynových a žhářských útoků. Po nahlédnutí do spisů ale bylo zjištěno, že neobsahují žádné důkazy, pouze soupis standardně používaných demokracických postupů pro prosazování svých názorů, jako jsou demonstrace a happeningy. Tento fakt popudil české aktivisty natolik, že se rozhodli jednat. Nejprve spustili informační web, který funguje ve 22 jazycích, ale protože tato informace nebyla pro média dostatečně zajíma-

vá, rozhodli se pro lepší zviditelnění problému zablokovat

rakousko-českou hranici. Samotná blokáda proběhla bez problémů, i odjíždějící auto-

Animal Liberation Front v ulicích

ALF (Animal Liberation Front) se 24. dubna ukázala v Praze na Palackého náměstí a připomenula se v tento den právě proto, že se jednalo o mezinárodní den laboratorních zvířat. Performenc, kterou skupina Veggie parade připravila, zaujala státní aparát natolik, že na necelé tři stovky účastníků happeningu musela hlídat policie v počtu několika desítek příslušníků (v kontextu kreativně pojetého happeningu vypadala tato situace poněkud úsměvně a paranoidně). Cílem akce bylo kolemjdoucím ukázat, jak kruté praktiky jsou v laboratořích a výzkumech používány

na zvířatech, a že osvobození těchto zvířat není trestný činem, ale činem zdravého rozumu a soucitu. V průběhu performenc se střídaly tři pasáže, kdy herci-lékaři mučili a testovali na zvířatech, ALF bojovníci tyto zvířata osvobodili a tento cyklus byl vždy završen promítáním části filmu Behind the Mask. Pro kolemjdoucí byly připraveny letáky s netestovanou kosmetikou, také vzorky netestované kosmetiky a mnoho dalších ofšesných podmínek, ve kterých jsou zvířata nuceny žít. Více informací na www.veggie-parade.cz v sekci odkazy.

mobily vyjadřovali podporu aktivistům a padala slova jako

méně tento názor nesdílela Policie ČR, a přestože do kamery před zahájením blokady neuvedla, že by se jednalo o porušení zákona či přestupek, začala po skončení blokady lustrvat všechny aktivisty. Informace, proč se tak děje, byly od policistů zmatené a někdy to působilo tak, že ani nevědí, proč to dělají. Vypadá to, že pomyslná hranice mezi rakouským a českým právem se začíná ztenčovat a do pár let můžeme být i my tady v Čechách vězněni za propagaci názoru, tak jako to bylo za minulého režimu. Více informací na www.rakouskaostuda.cz

REPORTY PŘIPRAVIL
KAZIMÍR SVĚTÁČKÝ

„souhlasím s tím, jedná se o lidská práva a ta jsou důležitá a 15 minut mě nezabije“. Nic-

Společně proti neonacismu a antisemitismu i okupaci Palestiny

Pod tímto heslem demonstrovaly v neděli 18. 4. na tři desítky přátel Palestiny a Palestinců dlouhodobě žijících v Česku.

Akcí, svolanou sdružením Přátelé Palestiny a ISM Czech Republic, se aktivisté a aktivistky připojili k „Pochodu dobré vůle“ organizovanému Mezinárodním křesťanským velvyslanectvím v Jeruzalé-

mě. Na rozdíl od jeho „oficiálních“ účastníků však nepochodovali pod izraelskými vlajkami a kromě problému jako je narůstající antisemitismus a neonacismus upozorňovali na porušování lidských práv v Palestině a na válečné zločiny Izraele, kterých se dopustil například během nedávného útoku na Gazu. Připomněli rovněž, že cesta

k dosažení míru na Blízkém Východě nevede přes etnické čistky a politiku apartheidu, ale že základním předpokladem vyřešení tohoto konfliktu je respektování rezolucí OSN a dodržování lidských práv Palestinců, včetně práva na sebeurčení.

Přestože hlavním heslem „Pochodu dobré vůle“ bylo „Všichni jsme lidé“ a akce

byla propagována jako pochod proti antisemitismu a neonacismu, jeho pořadatelé neskrývali nelibost nad slogany požadujícími spravedlnost pro všechny, tedy i pro Palestinu. Vyzvali dokonce policii, aby nezvaným hostům zabránila v účasti s odvoláním na to, že pochod je pro-izraelská akce, a hesla jako „Palestinci jsou také lidi“ ji evidentně

Akce:

narušují.

I policie však po počátečních snahách oba tábory oddělit uznala, že tento požadavek je nesmyslný, a přes nesouhlas pořadatelů proti pro-palestinským účastníkům nezasáhla.

Pořadatelé a účastníci pro-izraelského pochodu tak až na výjimky namísto dobré vůle ukázali neochotu naslouchat odlišným názorům a pod izraelskými vlajkami oslavovali stát Izrael včetně jeho rasistické politiky vůči Palestincům. K nim se pak nekriticky připojili i někteří čeští politici v čele s předsedou Senátu Přemyslem Sobotkou a pražským primátorem Pavlem Běmem, kteří

promluvili na shromáždění ve Valdštejnské zahradě, kde byl

Fišer, který však na poslední chvíli musel kvůli pohřbu obětí

cíl pochodu. Kromě nich se měl akce zúčastnit i premiér

havárie polského letadla svou účast odvolat.

Aktivisté a aktivistky z hnutí ISM a organizace Přátelé Palestiny však ukázali, že ne všichni občané ČR souhlasí s postojem české politické reprezentace a její nekritickou podporou počínání státu Izrael, které je v rozporu s mezinárodním právem. Svou účastí na akci vyzvali izraelské občany a představitele židovské komunity k tomu, aby od izraelské vlády požadovali ukončení nelegální okupace palestinských území a svým postojem se tak připojili k rostoucímu hnutí požadujícímu mír a spravedlnost pro všechny.

EVA NOVÁKOVÁ

Volby:

Proč volit levici

Na konci května proběhnou volby do poslanecké sněmovny. V době krize je volba mezi levicí a pravicí o to důležitější, že bude znamenat míru, s jakou se bude snažit vláda nechat zaplatit za krizi obyčejné lidi.

Parlamentní volby jsou mimo sféru mainstreamových medií většinou doprovázeny cynickým úšklebkem, že kdyby mohly něco změnit, už by je dávno zakázaly. Jakkoli je toto rčení správné, stírá se v něm rozdíl mezi relativní změnou a systémovou změnou. To druhé samozřejmě volby nepřinesou. Ale to první ano.

Obranná volba

I navzdory zprávám analytiků není krize ani náhodou zažehnána. Hlavní otázkou zůstává, zda bude pokračovat stagnace s občasnými záchrannými oživeními, nebo zda máme čekat další hluboký propad. Alespoň tak o tom hovoří Joseph Choonara v květnovém vydání Socialist Review.

Ať tak či tak bude se kapitál snažit zahojit na úkor pracujících. Pravice ztělesňuje jeho zájmy nepokrytě a otevřeně: omezení zákoníku práce, výpovědi bez udání důvodu, školné na vysokých školách, plošné snížení sociálních dávek. Na druhé straně představitelé levice, v našem případě ČSSD a KSČM, se snaží obhajovat sociální stát a jeho služby.

Vládní angažmá KSČM zatím není na pořadu dne. Pravice a jí poplatná media tím sice straší, ale nestane se to, a i kdyby znamenalo by to jedině: propad KSČM.

Za to ČSSD má reálnou šanci sestavovat vládu. Jak ale ukazují příklady ze zahraničí, bude to vláda jen o něco sociálnější či sociálně citlivá. V Německu vládla SPD ve velké koalici s CDU-CSU, v Británii byla sesazena kvůli neoliberální politice privatizací a škrtů a podpoře invaze do Afghánistánu a Iráku, v Řecku je Georgas Papandreou poslušným vykonavatelem příkazů evropské komise a Mezinárodního měnového fondu. A co platí o současnosti, platí o to více i o minulosti.

Podobně se bude chovat i ČSSD, která už jednou schválila vládní návrhy, které zaplatí zejména nízkopříjmoví zaměstnanci. A v době pokračující stagnace či snad hlubší krize můžeme čekat další neoliberální útoky. Neoliberalismus se sice intelektuálně naprosto zdiskreditoval, ale zůstává přesto převládající ideologií politických elit. Tu a tam začíná prosakovat náznaky státních regulací a zásahů, ty jsou ale

tak něžné, jak jen to jde. Jsou to zásahy menší, než kterých se odvažovaly vlády po Velké krizi z roku 1929.

Volit levici je důležité ze dvou důvodů. Prvním z nich je solidarita se slabšími. Zatímco útoky pravice budou tvrdě dopadat na neprivilegované, bude muset parlamentní levice, aby alespoň trochu obhájila svou existenci, tyto skupiny chránit. Nebo na ně alespoň neútočit tolik. To, jakou jistotu budou mít lidé v práci, se také bude odrážet v množství odvahy, kterou budou mít, aby se postavili proti svým šéfům či za obranu svých dalších práv.

To nás přivádí k druhému důvodu, proč volit levici a to je důvod strategický. Snadnější bude tlak zdola. Říkáte, že hájíte zájmy pracujících a neprivilegovaných? Zájmy studentů a mladých rodin? Tak dobrá, zaveďte tato a tato opatření. Nebo už snad nejste levice? Pravcová vláda bude jasným protivníkem všech sociálních hnutí a dialog s ní není principiálně možný, protože hájí jiné zájmy. Levicová vláda naopak deklaruje mnoho sympatických cílů, jako je udržitelný rozvoj, žádná přítomnost cizích

vojsk, sociální spravedlnost, dostupné bydlení a vzdělání, peníze na kulturu atp.

Na rozdíl od povrchního mediálního obrazu bychom neměli volbu redukovat na tvář jednotlivých představitelů. Nevybíráme si mezi Paroubkem a Filipem, ale mezi dvěma levicovými programy. První z nich má šanci postavit se pravici a sestavovat vládu, druhý může tuto vládu hlídat zleva, aby se moc neubíhala doprava.

Ano, přestavitelé levicových stran nejsou nijak zvlášť přitažliví. I stranické aparáty, místní straničtí bossové propojení s podnikateli, korupce atd., to vše jistě nikoho nadějí a nadšením pro volby nenaplňuje. Ale položme si jednu otázku: jsou strany pravice jiné? Nejsou. Korupce a klientelismus, účelovost a obhajování statusu quo patří k dnešní podobě kapitalistické demokracie a je jedno, která strana zrovna vládne. Právě proto jsem na začátku hovořil o změně relativní, ale ne nevýznamné. Proto je důležité volit levici, ale svou pozorovatelství a aktivitu věnovat budování hnutí zdola.

JAN MÁJÍČEK

Situace v textilním průmyslu

Textilní průmysl je důležitý a potřebný. Oblečení používáme každý den a textilní průmysl by měl tedy logicky prosperovat, ale není tomu tak.

Tedy ne v zemích, jako je naše, kde jsme dávno zakázali dětskou práci, práva zaměstnanců jsou v zákonech a mohou vznikat odbory. Naši politici vyzývající kapitalistický systém, kterému hodili do chřtánu dřive důležité a prosperující podniky, včetně textílek, nemají zájem, aby byly podniky státní, zbavili se odpovědnosti a kupónovou privatizací pro ně zájem o prosperitu podniků skončil. A od té doby vše řeší dle Klausova hesla, neviditelná ruka trhu. Textilní průmysl u nás krachuje, továrny, dřive rušné s hlasitými zvuky strojů, které za obsluhy lidí tkaly látky, utichly. Tisíce lidí přišli o práci a další přijdou. Politici proti tomu nic nedělají, nemají zájem.

Postoj politiků k zaměstnanosti

Ať nám vládne ČSSD, či ODS ve spojení s tou či onou stranou, řešení, jak pracovní místa podpořit jsou si velmi podobná. To hlavní, co má podle nich zajistit lidem práci jsou investoři (hlavně ze zahraničí), tedy spoléhání se na libovůli ostatních. Nalákat se je snaží různými pobídkami, dotacemi, odpouštěním daní, atd.

Když podniky, které jsou významnými zaměstnavateli vyrábějí potřebné zboží, z různých důvodů krachují, politici je nechají padnout, nedochází k postátnění, a pokud se nenajde někdo, kdo by je převzal, tak se zavřou a lidé se ocitnou bez práce. Jen žádné zestátnění, aby politiky někdo nemohl osočovat z komunismu, který tady byl.

Jenom to ne! Jen ať podniky krachují a lidé jsou bez peněz, ať bydlí třeba pod mostem a jedí odpadky, ať ze zoufalství hrají třeba automaty, ať zruinují sebe i rodinu, jen ať jede kapitalismus dál, hlavně žádný „návrat ke komunismu“, to přeci politici nesmí dovolit.

Textilní průmysl u nás

Textilní průmysl má u nás

pracovníků v textilní a oděvní výrobě klesl o 20,4 % na 40 000 lidí. V produkci textilu ubylo 21,1 % zaměstnanců na 24.000 pracujících. V oděvním průmyslu v roce 2009 pracovalo 16.000 lidí, což je meziroční pokles o 19,2 %. Začíná se uplatňovat tzv. severoevropský model textilní a zejména oděvní výroby, kdy podnikání firmy v mateřské zemi provozují značku, design a marketing, zatímco výrobu

manufaktura Josefa Munka a synové, Frýdek. Slezan vyráběl potištěné tkaniny, lůžkoviny a kusové zboží, od r. 2008 je v úpadku. K 1. únoru 2009 v něm pracovalo 634 lidí. O vyhlášení insolvenčního řízení požádala soud britská spol. Endemit kvůli 12 let staré nesplacené směnce na 11 milionů Kč. Pohledávku sice konkurzní správce neuznal, ostravský soud ale ještě před tím vyhlásil na Slezan

konkurs. Přihlásilo se 238 věřitelů s pohledávkami, které přesáhly 300 milionů Kč. Společnost v rámci insolvenčního řízení nabízí k prodeji textilní stroje, zařízení, nemovitosti, atd.. Textilka Perla bavlnářské závody, a.s. z Ústí nad Orlicí je také v konkurzu. V době založení s.p. PERLA, který vznikl z národního podniku v r.1989 tvořilo tento podnik celkem 5 239 zaměstnanců a 15 výrobních závodů. Ředitel Z. Radimecký považuje za začátek konce firmy podání návrhů na insolvenční řízení vlastních zaměstnanců. "Přišli s tím nejprve 3 bývalí zaměstnanci, poz-

dlouholetou tradici. V osmdesátých letech 20.stol. bylo Československo považováno za textilní velmoc. Podle údajů Ministerstva průmyslu a obchodu ČR pracovalo v textilním průmyslu v roce 1990 153 000 lidí a fungovalo 72 textilních podniků v organizacích, které měly 25 a více zaměstnanců. Průměrná velikost podniku byla 2 074 zaměstnanců. V roce 2005 se počet pracovníků snížil na 50 589 osob a průměrná velikost podniku klesla na 136 zaměstnanců. V loni počet

můžou mít kdekoli na světě. Kde se bude vyrábět, rozhodují hlavně co nejnižší náklady. Tržby textilního a oděvního průmyslu v r. 1999 v ČR byly 63,04 miliard Kč, v roce 2009 41 miliard.

Mezi naše významné textilní podniky patřil např. Slezan a.s. z Frýdku-Místku, který byl založen roku 1990 Fondem národního majetku jako nástupce Slezských bavlnářských závodů n.p., které vznikly roku 1946. Historie textilky má však kořeny v roce 1832, kdy zahájila provoz

dějí se k nim připojili další 4. Ti čtyři měli velice významné pozice, to znamená, že z pohledu společnosti to vnímáme jako útek před zodpovědností. Nakonec se připojila i broumovská textilka Veba," řekl Radimecký. Textilka Tiba a.s. patřila k renomovaným výrobcům potištěných tkanin. Její produkce byla určena pro tuzemský trh i na vývoz do celé řady zemí. Za 18 různých nemovitostí požaduje konkurzní správce min. 55,6 milionu Kč. Dle krajského zastupitele a bývalého zaměstnance P.

Jandery, byl problém v tom, že vedení podniku nerespektovalo skutečné potřeby podniku ani zaměstnanců. „Management textilky se měnil příliš rychle a lidé, kteří chtěli Tibu vést, participovali více na tom, aby získali nějaké finanční prostředky, aby tam vydrželi co nejdéle a byli co nejlépe zaplacení,“ pokračuje Jandera. Hlavní důvod krachu vidí v tom, že Tiba byla po celou dobu své polistopadové existence dojena svým managementem a nakonec podlehl konkurenci. Textila a.s. v Liberci patřila mezi největší producenty vlněného textilu v Čechách, skončila v r. 2003. V dobách největší slávy zaměstnávala na 8000 lidí. Jitka a.s. z Jindřichova Hradce, která v r. 2005 měla 737 zaměstnanců je po více než 40 letech provozu také minulostí. Proslavila se výrobou bavlněných přízí a tkanin. PLEAS a. s. - Havlíčkovobrodská společnost je největším výrobcem prádla u nás. Na začátku roku 2008 zaměstnávala 1500 lidí v 7 závodech. 5 z nich již uzavřela. Ve zbylých 2 zaměstná asi 950 lidí. Pleas je součástí nadnárodní společnosti Schiesser holding AG ze Švýcarska, která se r.2009 roku ocitla v insolventi. Věřitelé textilní společnosti Jitex z Písku, která je od loňského listopadu v konkurzu, v lednu odsouhlasili pokračování ve výrobě. Zároveň firma zahájila hledání strategického investora, který má přinést peníze do tohoto zadluženého tradičního výrobce pletené konfekce. Společnost Jitex nyní dává práci 96 zaměstnancům. Závazky Jitexu vůči věřitelům činí zatím 47,7 milionu Kč. Textilka Hybler propustí 100 zaměstnanců. Je součástí skupiny Hybler Group, která vznikla po privatizaci bavlnářského podniku Kolora. Tehdy zaměstnával podnik kolem 1100 lidí. Propouštěla i v r. 2008, tehdy se v ní zastříhl její tehdejší ředitel Milan Mládek. Problém má i OP Prostějov, který je v insolventi.

Centrotex, Pyrr a IPB

Centrotex byl před r. 1989 jedním z podniků zahraničního obchodu, které měly povolení vyvážet zboží z Československa, a měl formu akciové společnosti. Jeho obrát dosahoval až 40 miliard Kč. I po

roce 1989 vyvážel zejména hotové textilní zboží a dovážel surovinu pro textilní průmysl (bavlna, vlna, len) a zahraniční textilní výrobky. Na počátku 90. let mnoho akcionářů Centrotexu začalo vyvážet samostatně. „Ne všichni akcionáři však vyvážejí a dovážejí prostřednictvím pražské společnosti. Někteří využívají veškeré služby, jiní jenom vybrané a v řadě případů na zahraničních trzích Centrotexu konkurují. Dochází přitom i k projevům nekalé konkurence a porušování zásad obchodní etiky, zejména cenovému podbízení, znevýhodňování Centrotexu dodávkami lhůtami a podobně. Oslabuje to pozici společnosti a vyvolává komplikace na zahraničních trzích (...)“ citoval I. Pírek v časopisu Profit v r. 1993 názory vedení organizace. Centrotex se neúspěšně pokusil majetkově propojit pěti podniků textilního průmyslu – Textilanu, Slezan, Jitex, Vebu a Perlu. V roce 1996 získal většinový podíl v textilce, ale při povinném odkupu akcií menšinových vlastníků zaplatil místo 510 jen 74 Kč. Drobní vlastníci přišli o miliony. Na serveru profit.cz se píše, že zhruba třetina z nejobhatších podnikatelů pracovala v podnicích zahraničního obchodu (PZO), např. A. Babiš, skupina kolem P. Tykače, R. Janoušek, atd. Centrotex, dříve zaměstnávající i 1500 lidí, spadl v roce 2000 do konkurzu s nepatrným majetkem. Důvodem byl „tunel“, na který doplatili banky i věřitelé. Tři firmy, spojené s Centrotexem, vylákaly z Komerční banky téměř 800 milionů Kč, ta peníze zpět nedostala a dluhy odpustila jako nevymahatelné. V případě figurují např. M. Velka, přítel V. Klause a sponzor jeho knihy, podnikatel a poradce bývalého ministra zemědělství Palase, V. Slówik. Nákupy akcií textilk financovala IPB, která Centrotexu půjčila 1,6 miliardy, zárukou byly akcie Centrotexu a 5 textilk. V r. 1999 se KB a IPB dohodly na společném postupu při restrukturalizaci Centrotexu. Výsledkem bylo převzetí jeho majetkových účastí v textilkách IPB. Do Centrotexu pak vstoupil likvidátor. IPB hledala cestu, jak kontrolovat podniky a přitom se vyhnout nutnosti zahrnout tyto akcie do své bilance a

vytvářet na ně řádné oprávk. Tak vznikla společnost Pyrr založená lidmi napojenými na IPB. Banka firmě půjčila více než miliardu Kč. Za ně Pyrr koupil akcie textilk od Centrotexu a zaručil se jimi za úvěr. Zakladatelem Pyrru byla společnost Tradeinvest, která ho prodala spol. Bullfinch. Od pádu IPB a jejího převzetí ČSOB změnil Pyrr majitele dvakrát. Časté změny majitele textilkám neprosplý. Zástupci akcionářů často jednali v rozporu se zájmy jimi spravovaných firem a existuje i důvodné podezření, že během změn majitelů docházelo i k nezákonným převodům majetku textilk. (server kn.cz) Tři z podniků (Perlu, Jitex a Textilanu) tehdejší konkurzní správce J. Štěp (syn někdejší ministryně obchodu a cestovního ruchu V. Štěpové za Občanské hnutí) prodal novým majitelům. Ministerstvo financí nabídlo prodej pohledávky f. Pyrr za 1,5 miliardy v soutěži. Tu koupila f. Pyrrghos Lefkos, F. Rybina a P. Michopulose, kteří přes agenturu Previa PR lobbovali také za nákupy gripenů. Tehdejší správce Pyrru J. Štěp odmítl tuto pohledávku uzнат. Pyrrghos Lefkos proto navrhl soudu jeho odvolání. Soud mu vyhověl a novým správcem ustanovil Hanu Závěskou. Ta pohledávku uznala, a firma Pyrrghos Lefkos díky její obrovské nominální hodnotě ovládla věřitelský výbor. Správkyně konkurzní podstaty nabídla 50% akcií Veby k prodeji ve výběrovém řízení. Veba je mezi textilkami v Česku unikátem, je v zisku a vydělává hlavně výrobou brokátu pro africký trh. Stát umožněním různých podivných machinací s textilkami přišel o miliardy a řada lidí o práci.

Podmínky v textilkách chudých zemí

Pro textilky je velký problém obstat v konkurenci s těmi z chudých zemí, které jsou schopny vyrábět zboží za velmi nízké náklady a i když zboží cestuje značné vzdálenosti a k ceně výrobku se připočítávají i náklady na cestu, je jejich produkt stále levnější, než za kolik by se vyrobil u nás. Nízké náklady na výrobu jsou však za cenu špatně placených dělnic a děl-

níků, kteří musí pracovat za nízké mzdy, při velmi dlouhé pracovní době a přesčasech a k práci jsou využívány i děti. Na stránkách sweatshopinfo.wordpress.com nalezneme konkrétní případy takového zacházení. Vedoucí továren obvykle nutí zaměstnance k tomu, aby pracovali až 12, někdy až 18 hodin denně. Když se blíží termín dokončení zakázky, pracovní doba se prodlužuje. Sedmi denní pracovní týden se stává běžnou praxí v době, kdy poptávka dosahuje vrcholu. Zejména to platí v Číně, i přes fakt, že tamní zákony stanovují limity na přesčasy. Tamější dělnice a dělníci ve zprávě Play Fair at the Olympics z roku 2004 prohlásili, že v říjnu 2003 pracovali 120 hodin přesčas, což je trojnásobek čínskými zákony povoleného maxima. Phan, 22letá dělnice v thajské oděvní továrně, popisuje svůj život v továrně takto: „Nemůžeme si dovolit odmítat přesčasy, máme příliš nízké mzdy. Když si chceme odpočinout, náš zaměstnavatel nás přinutí pokračovat v práci.“ Křišanti, která pracuje v oděvní továrně v Thajsku, dodává: „Někdy musíme odpracovat denní i noční směnu. Narušíte to normální tělesné funkce (...) Pracuji jako stroj, ne jako člověk.“ Přesčasy jsou povinné. Pracovníkům je většinou sděleno na poslední chvíli, že se od nich očekává, že odpracují hodiny navíc. Bývá jim vyhrožováno propuštěním, jsou trestáni nebo čelí slovním útokům, když nemohou pracovat déle. Zpráva Play Fair at the Olympics také popisuje, jak bulharská továrna zásobující evropské značky uděluje pokuty těm, kteří neodpracují požadované přesčasy, jak čínští pracující po odmítnutí odpracování přesčasů dostávají pokuty (...) jak dělnice a dělníci v (...) čínských továrnách nesměli v náročných obdobích dát výpověď, protože jim vedení několik týdnů zadržovalo mzdu. Většina zdravotních problémů pracujícím v oděvním průmyslu je způsobena nekonečnými hodinami práce. Je to např. únava očí, slabozrakost, únava a zranění způsobené vyčerpáním, která často nejsou rozpoznána, natož léčena. Vedoucí ignorují stížnosti na bolest a nepohodlí a vyhazují pracující, kteří už na práci

nestačí. V mnoha továrnách nedostávají pitnou vodu, nesmí jít na toaletu, když potřebují. Je mnoho továren, které otevírají malé množství toalet jen v určitých částech dne, vyžadují vyzvednutí si propustky na toalety a zároveň nemají dostatek propustek pro všechny, neumožňují odejít na toaletu na konci pracovního dne, zaznamenávají, kolikrát ženy chodí na toaletu, kolik času tam tráví atd. Indonéské dělnice vylíčily, že během menstruace musí nosit tmavé oblečení, protože vědí, že během dlouhé pracovní doby s omezeným přístupem na toalety jim krev oblečením prosákně. Reprodukční zdraví pracovníků a jejich dětí může být poškozeno z vystavování toxickým látkám, vedru, hluku, přepracování a vyčerpání. V továrnách, kde těhotné dělnice smějí zůstat v práci, může být od těchto žen vyžadována práce v nebezpečných podmínkách, ale většinou jsou donuceny dát výpověď, aby jim zaměstnavatel nemusel platit mateřskou dovolenou a další výhody stanovené zákonem. Mezi červnem 2004 a 2006 zemřelo v Bangladéši asi 200 dělnic a dělníků a mnoho dalších bylo zraněno při požárech oděvních továren. Většina z nich byla ušlapána, když v továrně zavládla panika a všichni se nahrnuli k jedinému východu. Mnoho továren nemá nouzové východy. V reakci na nátlak mezinárodních kampaní se velké značky a prodejci přece jen začali zabývat problémem zdraví a bezpečnosti. Nicméně většinou jsou tato zlepšení financována dodava-

teli. Dozorci, zaměstnavatelé, policie, státní obranné složky, stávkokazové a další často vyhrožují odborářům a odborářkám násilím. Dělnice a dělníci jsou týráni, bití a někdy zabíjeni, pokud organizují odbory a vyžadují lepší pracovní podmínky. Dělnice musí často

inspirovali.

Textilky jinde v Evropě

I v textilkách v Evropě dochází ke špatnému zacházení se zaměstnanci, jako např. v Italském Pratu. Téměř třetí-

projít ponižujícími prohlídkami, čelí slovním i fyzickým útokům, jsou obětmi sexuálního obtěžování na pracovišti. Také musí žít ve strachu z napadení a znásilnění cestou domů z továrny v pozdních nočních hodinách. Továrny často nemají se zaměstnanci regulární smlouvy, což pracovníkům znemožňuje dosáhnout odškodnění, pokud jejich zaměstnavatelé nerespektují zákoník práce. Nejhorší je zacházení s krátkodobě najatými dělnicemi a dělníky. Továrny je najímají na krátkodobé dohody, které se opakovaně obnovují, aby se zaměstnavatelé vyhnuli zodpovědnostem daným zákonem (mateřská dovolená, zdravotní pojištění atd. tam, kde jsou tyto stanoveny zákonem). Tohle je běžná praxe zejména v Indonésii. Mimochodem ODS také slibuje nárůst a zvýhodňování takovýchto krátkodobých dohod u nás v rámci boje s nezaměstnaností, možná se

na italských textilních výrobců je odsud. Dělníci to nemají lehké. Jak ukázaly nedávné televizní dokumenty, čínští podnikatelé, kteří zde ovládají textilní průmysl, zacházejí se zaměstnanci jako s otroky. Pracuje se 7 dní v týdnu a pracovní doba je min. 12 hodin denně. O zdravotním pojištění nemůže být řeč. Když někdo onemocní, je léčen někým z místní čínské komunity. Nově příchozí jsou často nacpáni do malých a nehygienických prostor. Proto jsou pracovní náklady nižší než u italské konkurence. Továrny v Pratu mají staletou tradici. Produkuje kvalitní látky a tkaniny. Čínští podnikatelé naopak přešli na levnou konfekci.

Jedovaté oblečení

V textilu dovezených z chudých zemí se mohou vyskytovat jedy, jde např. o azobarviva, která mohou způsobit i rakovinu. U nás je jejich po-

užívání zakázané. V r. 2006 bylo takovéto nebezpečné oblečení odhaleno na Slovensku a v Polsku, šlo o oblečení pro děti. Ve Francii a Německu šlo o cyklistické a pracovní rukavice z Pakistánu a Číny, kde byl zjištěn vysoký podíl chromu, který způsobuje sehlání jater a ledvin.

V České republice ještě zbývá několik textilních podniků, které se drží, některým stoupají zisky, jiné propouští a některé hledají zachránce. Podniky jako Veba prosperují orientací na cizí trhy. V posledních letech textilní průmysl oživila hlavně výroba technických textilií pro automobilový a stavební průmysl. Příčinou pro tradiční textilní výroba u nás dlouhodobě klesá a textilky krachují je několik. Nezáměrem politiků, privatizace, levnější výroba v chudých zemích za cenu vykořisťování dělníků. Nelze vinit obyčejného člověka nakupujícího levnější textil z dovozu, který na dražší prostě nemá. A také ten český, aby pohledal. Je paradox, že u nás mizí textilní průmysl, když máme Výzkumný ústav textilních strojů, který vymyslel a sestrojil textilní stroje s jedinečnými moderními technologiemi a zapsal se do povědomí světového textilního strojírenství např. unikátním vynálezem tryskového způsobu tkaní, prvními patenty na bezvřetenové předení, atd. Jen přihlížením zániku textilních podniků u nás, vlády podporují nezaměstnanost a dovoz textilu z továren, kde lidé pracují v otrockých podmínkách, což je nezajímavé.

DANA HLADÍKOVÁ

Rasismus v Ladově kraji

Komu skutečně je kocour Mikeš černým svědomím? Vypovídající hodnota čítankové kauzy se zračí až ve společenské reakci na ni. Běží tu o víc než o Mikeše aneb malé „J'accuse“ ve variaci á la Česko.

Po dlouhé době byl dotčen neuralgický bod českého knedlíkového myšlení, romští aktivisté si totiž dovolili kritizovat čítankový úryvek, který vzbuzuje pochybnosti u romských dětí. Samozřejmě, že věc má komické konotace. Jak však potvrzuje následná masová reakce, běží tu o víc

než o Mikeše. Cílem romské iniciativy nebylo usvědčit Josefa Ladu z rasismu, členové facebookové skupiny „Zachraňte kocoura Mikeše“, která v tuto chvíli čítá 120 tisíc členů, však z rasismu usvědčují sami sebe bez nutnosti předchozího obvinění.

Přičemž kocour Mikeš není na vině: jak říká Slavoj Žižek, za rovných okolností je dokonce projevem bratrství, když si o sobě koexistující etnika vyprávějí košilaté vtipy – přeneseno na naši kauzu: když tyto okolnosti panovaly, nikdo by v Ladově textu rasismus neshledával

(ten se sem dostává až druhotně); takové okolnosti však v české kotlině nepanují a – jak ukazuje čecháčkovská reakce na romské výhrady k Mikešovi – ještě dlouho panovat nebudou.

Všimněme si, že chování jakéhokoli utlačeného etnika je bytostně tragikomické:

vzpomeňme na chování Židů za války, jak jej zachycuje např. Ladislav Fuks v Panu Theodoru Mundstockovi, kde se líčí přípravy pana Mundstocka na pobyt v koncentračním táboře. Židovská menšina v Německu se za vzrůstajícího nacismu chytala stébly podobně jako se dnes Romové chytají Mikeše – projevy hájení lidskosti, která je většinovou společností nenáviděnému etniku dlouhodobě upírána, jsou vždy žalostné. Kdo mívá z této žalosti dobrý den, jsou nacisté, ale i přátelé ze

spontánně založené pro-mikešovské skupiny.

Co z toho plyne? Jakkoli Mikeš není na vině a rozhodně nepatří na index, měli bychom si rozmyslet, jestli pro nás literatura – kterou teď domněle hájí tisíce mladistvých ve výše zmíněné skupině – tou poslední instancí, nebo jsou-li pro nás ještě vyšší hodnoty. Vyššími hodnotami zde rozumím respekt k Romům a empatii k dítěti, jež je (nebo může být) za stávajících romofobních podmínek školním čtením inkriminovaného textu

zesměšněno. Mám dokonce podezření, že spontánní „obhajoba“ Ladova textu není projevem obhájců literatury jako je projevem oportunismu, který se chytl příležitosti ponouknut latentním rasismem. Popravdě, kdo z vás měl Ladovu knihu v ruce?

Řekněte upřímně, nehřeje vás, členy pro-mikešovské skupiny, pocit, že teď konečně se ukázalo, jak jsou směšná a smyšlená veškerá obviňování české veřejnosti z rasismu? Žel, není tomu dávno, co jsme ústavně rozpustili neonacistickou stranu,

aby pokračovala pod jiným jménem; není tomu dávno, co rasisticky motivované útoky měly smrtelné následky, ... další doklady výskytu zjevného i latentního rasismu v českém společenském povědomí nechávám na sebezpytování jednoho každého z nás, v neposlední řadě pak na médiích, která jako obvykle referovala bombastickými, zaokrouhujícími a výsměšnými titulky.

LUKÁŠ MATOŠKA

Oprava Karlova mostu

Opravu Karlův most potřeboval, zatékala do něj voda, která narušovala některé kameny, které se drotily, a most také poškodilo solení v zimě.

Oprava národní památky Karlova mostu je provázána upozorňováním občanů z laické i odborné veřejnosti, na to že ne vše probíhá tak jak by mělo. Vznikla i Asociace sdružení pro ochranu a rozvoj kulturního dědictví (ASORKD), která se na svých stránkách (zachrante-karluv-most.cz) věnuje tomuto tématu a je zde i petice. Požaduje také vyvlastnění Karlova mostu státem, jelikož hl.m. Praha ho nedokáže chránit. Vlastník Karlova mostu je hlavní město Praha, spravuje ho tedy magistrát hl.m.Prahy. Památková inspekce Ministerstva kultury provedla v roce 2008 kontrolu zaměřenou na dodržování zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči a ve znění pozdějších předpisů. Zjistila závažná pochybení magistrátu. Již před zahájením oprav magistrát porušil zákon, neoznámením zamýšlené stavební činnosti na území s archeologickými nálezy Archeologickému ústavu Akademie věd ČR. Za to mu byla stanovena výše pokuty 500 000Kč, ale závažnost správního deliktu byla přehodnocena a novelou zákona byla výše pokuty stanovena až do 4 milionů Kč. Již v roce 2004 byla vlastníkovy, tedy magistrátu uložena

povinnost předložit stavební – historický průzkum, který je základním předpokladem kvalitní projektové přípravy a následného provedení oprav tak, aby byly zachovány kulturněhistorické hodnoty. Magistrát však předložil jen elaborát starších prací na Kar-

lova mostě. Nebyl ani proveden průzkum vlastního tělesa mostu, hl. kamenného zábradlí, které při opravě bylo kompletně rozebíráno a kvádry ve značném rozsahu nahrazovány novými, jak uvádí kontrola. Dle ní nebyly zpracovány i další dokumenty, jako např. kulturněhistorické hodnocení, či identifikace hodnotných prvků. Za nevypracování stavebně-historického průzkumu byla také stanovena pokuta

do 4 milionů Kč. I přes nedodání průzkumu byla v r. 2005 vyhotovena dokumentace pro stavební povolení oprav. Tato dokumentace byla dle památkové inspekce nedostatečná a vůbec neřešila opravy zábradlí a přilehlých partií. Dle inspekce selhal i Národní

památkový ústav, který nezpracoval písemné vyjádření k projektu pro stavební povolení, tak jak měl a neuvedl ani 1 podmínku k ochraně kulturně-historických hodnot zábradlí a neřídil se ani metodikou, kterou sám vydal. Pro opravu mostu nebyly stanoveny hl. tyto podmínky: kritéria pro posuzování jednotlivých kamených kvádrů v souvislosti se zachováním, nebo vyřazením; podmínky pro rozebírání zá-

bradlí a přilehlých partií; stanovení konkrétního postupu při opravě kvádrů a ošetření povrchu; kritéria pro výběr nového kamene; požadavky na způsob zhotovení nově vkládaných kvádrů, tvar, rozměr, opracování a povrchovou úpravu; zásady pro opětovné sesazení zábradlí (kamenorez, původní pozice kvádrů, šíří spár, zdíci a spárovací malty); požadavek na průběžnou podrobnou dokumentaci opravy. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy dělala podrobný průzkum kvádrů, ale při opravě využit nebyl. Nebyla ani uzavřena dohoda o provedení archeologického průzkumu, jejímž předmětem měl být dohled nad opravou. Tato dohoda byla uzavřena až po 5 měsících oprav. Stavební práce začaly od Malé strany, kompletní demontáží kamenného zábradlí a přilehlých částí. Kameny zde patřili k nejhodnotnějším a nejstarším, z dob stavby mostu a některé mohli pocházet i z románského Juditina mostu. Dle znaleckého posudku bylo odebírání kvádrů provedeno velmi razantně, bezohledně a zářezy a vstupy do kamených bloků byli zcela zbytečně násilné, připomínající spíše bourací práce. Při rozebírání

ní zábradlí nebyla prováděna ani dokumentace, či průzkum. Po rozebírání zábradlí byly kvádry tříděny na ty, které se vrátí zpět a na ty, které ne. Dle zjištění, to bylo bez podmínek, které jsou stanoveny orgánem státní památkové péče a bez přítomnosti zástupce tohoto orgánu. Počet vyřazených kvádrů byl velmi vysoký, a zatímco průzkum Karlovy univerzity odhalil 30% kamenů, které již nemají dlouhou životnost, tak v tomto úseku bylo vyřazeno 70% kamenů. Stav vyřazených kamenů nebyl ani fotograficky zdokumentován, nebyly provedeny záznamy o typu a rozsahu poškození. Některé kameny skončili v drtičce (v první fázi rekonstrukce bylo rozdrveno 240 kamenů), jiné byly převezeny do skladu, (po prohlídce bylo ve znaleckém posudku zapsáno, že 30% je v dobrém stavu a mohlo v mostu zůstat). Památková inspekce zde také našla tzv. petřínský pískovec, který může pocházet z Juditina mostu. Tento kámen byl rozříznut rozbruskou a rozlomen. Vyřazené kusy kamenů byly nahrazovány bílou odrůdou pískovce, vzhledem neodpovídající ostatním kamenům mostu a opravovaná místa jsou jasně rozpoznatelná. Otázka také je, jestli vyřazené, nebo údajně rozdrčené kameny nebyly prodány. Technologie výroby nových kvádrů byla také špatná, průmyslově řezané kvádry nemají správný tvar a ani rozměr neodpovídá původním kvádrům. Dle posudku jde o neodbornou práci. Někdy dokonce místo 1 kvádrů bylo použito několik malých kamenů. Hrany kvádrů jsou odštípnuté, plochy křivé a pohledové plochy kvádrů často vystupují z líce, nebo naopak líc zapadá a to až o několik cm! Šířka spár i jejich profil se libovolně mění a malta ze spár vytéká na historické kvádry vespodu. Celkový způsob opravy kamenného zábradlí svojí velmi nízkou úrovní poškozuje kulturně-historické hodnoty Karlova mostu, píše se dále ve zprávě státní kontroly. I po takto závažných zjištěních práce dál pokračovali a magistrát i zhotovitel, firma SMP CZ, a.s. chyby důrazně popírali. Po opravě po prvních mrazech se dokonce nově opravené zábradlí roztrhalo a 4 historické

kvádry popraskaly. Dilatační trhliny vznikly v průběhu stáletí a jejich poloha je neměnná. Byly na mostě před opravou a po opravě se opět vytvořily na stejných místech. Realizátoři opravy se však díky naprosté nezkušenosti s historickými stavbami rozhodli vnutit mostu svou vůli. Na základě teorií a výpočtů platných pro betonové stavby umístili dilatační spáry do jiných míst a vyplnili je pružným tmelem užívaným v panelové výstavbě. Bloky zábradlí pak spojili příliš pevnou maltou. V březnu 2009 vznikla při Národním památkovém ústavu (NPÚ) komise pro obnovu Karlova mostu, která konstatovala: „památku takového významu je opravována způsobem, který nespĺňuje ani základní standardní postupy, používané při opravách jiných kulturních památek.“ Komise doporučila vlastníkově památky, aby přerušil práce na mostě, ten neuposlechl. V srpnu 2009 magistrát Prahy rozhodl, že vlastník Karlův mostu neplní zákonné povinnosti a nechrání most před poškozením a vlastníkově (vlastně sám sobě) uložil opatření: provádět průzkum, při demontáži zábradlí nepoškozovat kvádry a prověřit ty ve skladu, sestavovat zábradlí tak, aby nedocházelo k vystupování z líce, řádně provádět spárování, atd. Ohlasy na opravu jsou i ze zahraničí, např. švýcarský profesor Jürg Schweizer, který vede tým restaurátorů, kteří opravují katedrálu v Bernu napsal, že „ve Švýcarsku by takto brutálně a neprofesionálně nerestaurovali ani tu nejpodřadnější stavbu z pískovcových kvádrů.“

Střet zájmů

Na dohlížení při opravě Karlova mostu byla vybrána v roce 2006 projektantská společnost Mott MacDonald a dostala za to více než 200 milionů Kč, píše se na stránkách mediafax.cz. Bylo to v době, kdy byl Jan Bürgermeister (současný poslanec ODS) náměstkem pražského primátora odpovědným za památkovou péči. Komise, již byl Bürgermeister předsedou kulturní památky Karla mostu. Podkladem pro rozhodnutí komise měla být objednaná studie od Mott McDonald. V roce

2005 se členkou této firmy stala Bürgermeisterova žena, která se na rekonstrukci mostu přímo podílí. Bürgermeister střet zájmů odmítá.

Trestní oznámení

Firma Mott MacDonald hrozila žalobou za kritiku inspekci ministerstva kultury, kterou se cítila být poškozena. Nakonec od žaloby upustila. Asociace ASORKD podala v roce 2009 kvůli způsobu rekonstrukce trestní oznámení na neznámého pachatele. Za viníka považovala hlavní město jako vlastníka mostu, magistrát jako orgán památkové péče a Národní památkový ústav. Vedení magistrátu výtky považuje za absurdní. Policie obvinila ředitele odboru památkové péče pražského magistrátu Kněžínka z trestného činu maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti v únoru 2010. K 31. březnu bylo obvinění zrušeno kvůli formálním nedostatkům a nepřezkoumatelnosti. V roce 2010 podal ASORKD trestní oznámení na neznámého pachatele kvůli poškození národní kulturní památky Karlův most v Praze a zašantročení kamenných kvádrů z mostu vyřatých. „Součástí trestního oznámení je i důkazní materiál o tom, že při výběru kamenů určených na ke zničení nerozhodoval žádný památkář. Jsou to 2 protokoly, kde se rozhodovalo o výběru kamenů ke zničení a pod nimi není podpis žádného odborníka,“ řekl Martin J. Kadrman z asociace, která viní v této souvislosti hlavní město jako vlastníka mostu a stavební firmu Mott MacDonald.

Pokuta

Praha si za opravu Karlova mostu udělila v roce 2009 pokutu 54 tisíc za nesplnění oznamovací povinnosti a neprovedení stavebně-historického průzkumu. Za každý tento delikt může být dle zákona pokuta až 4 miliony Kč. Fakticky se ale peníze jen převedly z jednoho odboru na druhý. Po zaplacení vymáhalo město peníze po f. Mott McDonald, která souhlasila, ale pochybení uznala jen v neohlášené stavby archeologickému ústavu. Plzeňský krajský úřad udělil v březnu 2010 pražskému magistrátu

pokutu 3,25 milionu za poškození Karlova mostu nevhodně zvolenými metodami oprav. Experti plzeňského kulturního odboru konstatovali, že došlo k poškození národní kulturní památky. Plzeňský krajský úřad pověřilo v prosinci 2009 ministerstvo kultury posouzením toho, zda byl jako národní kulturní památka znehodnocen při probíhajících opravách Karlův most v Praze. Magistrát Prahy se proti pokutě odvolal. Asociace ASORKD požaduje, aby pokutu zaplatili primátor Prahy Bém a ředitel odboru památkové péče magistrátu Kněžínka. „Jan Kněžínka, který o opravách závazně rozhodoval, nemá na magistrátu co dělat a budeme usilovat o jeho odchod,“ řekl viceprezident ASORKD Kadrman a dodal, že druhým hlavním viníkem je Bém, který veřejně lhal o opravách mostu a nic proti jeho poškozování neudělal. Kadrman také řekl: „Bylo by mimořádnou nemravností a nespravedlností, kdyby měla být pokuta zaplacená z rozpočtu města a tedy by na její úhradu muse-li přispívat Pražané a další občané této země ze svých daní“. Mezi další viníky dle ASORKD patří tehdejší radní pro kulturu a dnes náměstek primátora Richter (ODS), současný radní pro kulturu O. Pecha (ODS), ředitel odboru městského investora J. Toman, památkář O. Šefců a společnosti Mott MacDonald, SMP CZ a AVERS. „Nerozumím tomu. Město opravuje za vlastní peníze státní památku, podařilo se mu most zachránit a dostane za to pokutu,“ řekl Kněžínka.

Nyní

Nyní se práce na opravě mostovky (po té se chodí) a zábradlí dokončují. Oprava pilířů, mostní věže a pláště se odkládají a magistrát bude vypisovat nové výběrové řízení. Oprava Karlova mostu je svědectvím o tom, kam i v případě tak vzácné památky jakou je, mohou politici zajít, hluší k tomu, co říkají někteří památkáři a odborníci. Zkrátka jdou si tvrdě za svým. Výsledkem jejich arogance je v tomto případě poškození Karlova mostu.

DANA HLADÍKOVÁ

Boj proti ú(s)porným opatřením

Řecko bylo ohniskem krize a odporu v Evropě od té doby, co byl odhalen jeho dluh. Panos Garganos, šéfredaktor sesterských novin Solidarity v Řecku, hovořil o situaci s Ianem Taylorem.

Jaká byla odpověď na to, že se Mezinárodní měnový fond (MMF) objevil v Řecku?

Delegace MMF, Evropské unie (EU) a Evropské centrální banky (ECB) přijely do Athén 21. dubna, na výročí puče plukovníků v roce 1967. Tehdy jsme trpěli ze strany armády. Nyní trpíme ze strany bankéřů. Požárníci, nemocnice, místní úřady a učitelé ten den stávkovali – to byla odpověď pracujících MMF, ačkoliv stávky byly ohlášeny už dříve.

Již jsme si prošli vlnou škrťů ve mzdách a bonusech veřejného sektoru. Nyní EU a MMF vyžadují, aby se stabilizační plány ještě přitvrdily.

Jaké velké byly dosud škrťy?

Kolem 220.000 lidí z celkem 4,5 miliónu pracovní síly ztratilo minulý rok práci, oficiální nezaměstnanost je nad 10 procent.

Řecko má tradici, že pracující dostanou na velikonoce bonus dvou týdenních platů. Průměrná měsíční mzda je kolem 1200 euro. Takže lidé čekali na velikonoce 500 liber a dostali 70 procent této částky – 350 liber. To je návdavek škrťů 10 procent na platech a zvýšení daní.

To bylo předchozí kolo škrťů, které vyprovokovalo stávky v březnu. Nyní čelíme novým útokům ve třech oblastech. První jsou penze. Vláda plánuje nechat lidi pracovat dokud je jim 67, když

donedávna mohli odejít do důchodu v 60. Také plánuje změnit způsob jak jsou mzdy vypočítávány. Donedávna jste dostával 80 procent mzdy. Nyní je to 70 procent a poslední škrťy to mohou snížit o dalších 10 až 15 procent.

porozumět, je že krize je nezvladatelná. Je to šest měsíců od té doby, co krize v Dubaji vyvolala paniku ohledně řeckého dluhu, a v průběhu této doby řecká vláda, EU, ECB a MMF tvrdila, že dostanou krizi pod

Předpokládalo se, že v Řecku bude recese velmi mírná, ale každý měsíc jsou statistiky revidovány směrem dolů. Pokud budou zavedena opatření MMF, tak ekonomové říkají že Řecko může ztratit v následujících měsících 10 až 15 procent HDP.

Politicky ztratila vláda důvěryhodnost svým tvrzením, že trhy se uklidní, pokud lidé učiní oběti. Šest měsíců vláda tvrdí že musí zavést další balíček opatření, takže se trhy uklidní. Nyní každý vidí, že to není pravda. Takže vláda oslabuje.

Jak se vyvinul odpor? Stále roste?

Nová vláda Pasok (řecká Sociální demokracie) byla ustanovena ke konci roku

2009 a řecká odborová centrála tvrdila, že nebude svolávat stávku proti nově zvolené vládě. Odborová centrála je kontrolována Pasokem, ovšem, ale co odborová centrála tvrdila bylo: „musíme dát nové vládě čas, takže žádné stávky.“ Ale pak v prosinci čelili odboroví vůdci revoltě, když vláda prezentovala první škrťy v rozpočtu. 17. prosince proběhla stávka, která se málem stala generální stávkou, ačkoliv ji odborová centrála nesvolala. To byla první indikace revolty zdola.

Byly to odbory učitelů, kteří převzali iniciativu ke svolání stávky. To činilo tlak na levicové odbory a Komunistickou stranu, která

MMF se vyjádřilo že mzdy musí být devalvovány od 15 do 20 procent.

Druhou oblastí je privatizace společností zajišťujících vodu a železnic. Chtějí získat od 5 miliard euro do 6 miliard euro prodejem státních společností. Třetí oblast zahrnuje škrťy a slučování v oblasti místních úřadů. To je prezentováno jako demokratická reforma, ale vláda očekává, že ušetří spoustu peněz tím, že zruší služby místních úřadů. Je očekáváno, že pryč půjde 6000 místních podniků, včetně pomoci pěstivům a starání se o děti.

Jak charakterizujete krizi a její krutost?

První věc, které musíme

kontrolu. Nejprve říkali, že tvrdý rozpočet uklidní trhy. Pak říkali že odsouhlasení stabilizačního plánu uklidní trhy.

Pokaždé vyhlásí plán, trhy jej přivítají, burza pár dní stoupá a pak se krize vrátí. Je to dlouhá krize a neoliberální útoky, které tyto instituce vedou, nedokáží ten problém vyřešit.

Jsme nyní v bodě, kde se za Řecko zaručí MMF. Vláda musí zafinancovat spoustu dluhů do 12. května a půjde za MMF, aby dostala peníze. To formalizuje fakt, že MMF kontroluje řeckou vládu. To bude znamenat zhoršení ekonomické situace, protože čerstvé škrťy budou tlačit ekonomiku dále do recese.

vydala výzvu ke stávce a zvýšila dynamiku. Pak se novinářské a tiskařské odbory rozhodly přidat se ke stávce, což bylo velkým úspěchem, protože 17. prosince nevyšly žádné noviny ani TV zprávy.

10. února byli na tahu zaměstnanci veřejných služeb. Federace odborů zaměstnanců veřejných služeb, která je kontrolována Pasokem, svolala 24-hodinovou stávku. Stávka byla tak úspěšná že odborová centrála byla dotlačena svolat stávku na 24. února.

Vláda a EU již odsouhlasili „stabilizační plán“, který obsahoval první kolo útoků. Pokoušela se říci „budeme ignorovat vaši stávku“ a počátkem března vyhlásila škrty velikonočních bonusů, což vyvolalo generální stávku 11. března.

Stávka byla ohromná. Odborová centrála, která zpočátku stávce oponovala, hlásila 90 procentní účast – což znamená že 3.5 miliónů pracujících s t á v k o v a l o . Shromáždění ten den byly větší než jakékoli které si můžeme pomatovat, a to jsme měli mnoho generálních stávek. Byl to p r a v d ě p o d o b n ě největší den akcí od kolapsu junty.

15. dubna nebyla například v Athénách žádná veřejná doprava. Řidiči autobusů, trolejbusů a tramvají všichni zastavili práci, aby se mohli zúčastnit mítinků proti plánům vlády. Všechny se rozhodly ke stávkové akci. Většina řečníků vyžadovala stávky delší než 24 hodin. Vedení slíbila koordinovanou kampaň 24-hodinových stávek skrze veřejný sektor. Lidé na mítincích byli velice rozzlobení a trhali členské průkazy Pasoku. To byl velice silný prvek k tomu, aby odboroví vůdci vyhlásili akci.

Co se pravděpodobně stane dále?

Zaměstnanci veřejných služeb stávkovali 22. dubna a každý očekává, že odborová centrála svolá na počátku května generální stávku. Lidé

jsou velmi rozzlobení kvůli neúspěchu stabilizačního plánu a zapojení MMF. Mnoho lidí ztratilo iluzi v EU, ale lidé nenávidí MMF. Nyní objevují, že EU je velice podobná MMF a obě instituce útočí na životní standarty v Řecku.

Vláda šla za MMF protože musela refinancovat dluh a nemohla sehnat peníze na finančních trzích.

Plán nezahrnuje pouze MMF - je to společný plán s EU – ale MMF provede první splátku pomoci a navrhne první podmínky, než přispěchá EU se zbytkem peněz.

Vládase pokouší ovládnout proces jeho prodloužením. Musela jít za MMF, ale snaží

pracujícími ve vodárnách, kteří vzdorují privatizaci, a pracujících zaměstnaných v elektrárnách, aby vzdorovali útokům na své penzijní fondy. Vláda musí kličkovat. Například zaměstnanci elektráren plánovali před velikonoci dvě 48-hodinové stávky, požadujíc navýšení stavů o 2000 lidí po přívalu úmrtí při nehodách.

Zastavili stávky, protože vláda jim slíbila splnění jejich požadavků vytvoření m 2000 přechodných míst.

Je těžké předvídat – nebude to panika – ale je pravděpodobné více a více pohybu tímto směrem po

za kterých mohou být státy schopné refinancovat dluh, je zásadní. Řecký příklad táhne míry vzhůru a to zasáhne dokonce Británii – jak mnoho úroku musí nová britská vláda splatit na svůj ohromný veřejný dluh bude mít vliv na ohromné škrty, které ordinuje.

Řecký neúspěch krizi v Evropě zhorší. Euro bude pod tlakem a to zhorší problémy v Portugalsku, Irsku a Španělsku – země které spolu s Řeckem tvoří takzvané PIGS.

Řecká krize dosáhla stádia, kde musí vláda zaplatit od 7.5 do 8 procent úroku na svůj dluh. Portugalsko platí od 4.5 do 5 procent, ale pod tlakem to vzrůstá. Takže v zemích PIGS se prohlubuje fiskální krize. Zásah MMF a EU tuto krizi nezmírní – zhorší ji, protože příklad Řecka ukazuje že zde zklamali, takže zklamou i v záchraně Irsku, Portugalska a Španělska. Trhy to vědí a budou reagovat rychle. To je jeden aspekt.

Druhý aspekt je v pojmech odporu. Doteď se Řecko pohybovalo proti trendu. Můžeme být v bodu zlomu. Řecko není taková výjimka. Když se podíváte několik let zpátky, jiné země blízké tomuto standartu odporu pracujících byly Francie a Itálie. Řecký příklad může být inspirací pro pracující jinde.

Proč bylo Řecko takovou baštou odporu?

Jedním faktorem může být, že máme silnou antikapitalistickou levici. Ta nemusí být silná ve volbách, ačkoli Řecko má celkově vyšší procento volící levici než jiné země – levice je rozdělená, ale pokud sečtete hlasy, dají 13 až 14 procent. Ale v rámci toho jsou silné militantní a antikapitalistické sekce a to je důležitý faktor.

Antikapitalisté na mnoha pracovištích organizují odpor a jdu proti rasistickým úrokům. Skvělý kontingent imigrantů se zúčastnil generální stávky 24. února a nyní byly vytvořeny odbory imigrantů,

se zmírnit úder tak, že ho provádí v malých krůčcích, a tak se snaží připravit veřejné mínění na úder. Nefunguje to, a podle mého názoru ani nebude fungovat.

V prvních týdnech května bude další generální stávka a to posílí trend směrem k tomu, že lidé budou zahajovat akce nezávisle. Od prosince zde bylo mnoho dnů akce a více a více sekcí pracujících požadují eskalaci.

Učitelé jsou jeden příklad. Jsou to jedny z nejlépe organizovaných odborů, ale jejich vedení v zimě odporovalo tlaku. Nyní je zkouškové období a existuje tlak ke stávkování. Plánují stávku na 4. května a šéfové odborů tvrdí že mohou začít sériovou stávku 14. května, kdy studenti začínají zkoušky.

Stejný tlak narůstá mezi

generální stávce v květnu.

Co byste řekl komentátorem, kteří popisují úvěrovou krizi jakožto specifickou pro Řecko? Jak Řecko zapadá do širší krize?

Tento problém vypořádat se s dluhem není řecký problém; je rozšířený. Kapitalisté všude používají stejné metody a ty byly odhalené krizí – to je proč máme všechny tyto skandály. Na Řecku není nic obzvláště skandálního. Nejedná se o izolovaný případ.

Částky, které musí různé státy sehnat na finančních trzích jsou ohromné. Nejsme v situaci, kde Argentina nebo Turecko mohou mít nějaké problémy, takže MMF zasáhne a zbytek světa nerozumí. Nyní je to odlišné. Řecká krize je propojena se širší krizí a otázka úrokových měr,

kteří se připravují ukázat sílu na 1. máje. Je to díky práci anitkapitalistů – nebylo to prostě spontánní.

Protože lidé čelí útokům, bylo zde hodně hněvu, ale to dalo těžkou práci ze strany militantů. To je důležitý faktor.

Máme silnou antikapitalistickou sekci levice a ta tlačí odpor dopředu, tlačí celou levici dopředu a zajišťuje, že nebude žádný pravcový odpor. To jsou prvky, o kterých doufáme, že je uvidíme i v dalších zemích. Řecko ovšem nemůže být takovým příkladem navždy. Odpor se buď zobecní nebo zmizí. My doufáme že se zobecní.

Jakou roli hrála revolučně socialistická organizace SEK (sesterská organizace SocSol – pozn. překl.)?

Byli jsme v centru pokusů vybudovat antikapitalistickou levici, počínaje boji mladých. Začali jsme se pokoušet sjednotit antikapitalistickou levici během velkých studentských okupací v roce 2006 a 2007. Trvalo to dva nebo tři roky, protože zde bylo rozdělení, ale poskytl jsem ohnisko. Nyní zde existuje radikálně levicová fronta nazvaná „Rebelie“.

Sjednocení velké sekce aktivistů v antikapitalistické levici je jedna oblast, kde SEK

pomohl hnutí. Byli jsme také v centru antirasistické práce. Po revoltě proti policii v prosinci 2008 se tehdejší konzervativní vláda připojila k extrémní pravici ve zlé kampani za přeměnění imigrantů v obětní beránky. Před rokem jsme museli organizovat demonstrace, abychom zastavili fašisty pochodovat v centru Athén. Byli jsme proti konzervativním plánům na koncentrační kempy imigrantů. Konzervativní Nová demokracie je v krizi. Její vůdci bojují mezi sebou. Extrémní pravice je viditelná kvůli svému zapojení se do rasistických útoků a bylo zde mnoho pokusů udělat

z imigrantů obětní beránky, ale byly zde úspěšné protipochody na mnoha místech, ne pouze v Athénách.

Pasok těžil z pohybu vlevo ve volbách, ale jsme nyní ve stádiu kdy hnutí doleva může pokračovat přes Pasok. To je to, na čem pracujeme. Skrze organizování stávek a antirasistické práce, snažíme se pozdvihnout třetí dimenzi požadavků – ne pouze oponovat škrtům, ale posouvat se v antikapitalistickém směru, například odmítnout platit dluhy a zestátnit banky.

**PŘEKLAD ZE SOCIALIST REVIEW
MARTIN ŠAFFEK**

Co se to děje v tom Řecku?

Píše se 6. květen 2010 a noviny na celém světě mají na titulcích obrázky hořících ulic Athén. V Hospodářských novinách najdeme pod hlavním článkem o Řecku zprávu o tom, že 3 čeští podnikatelé projevíli zájem o koupi vozů Aston Martin One-77 za 33 milionů korun za kus. Tyto zprávy spolu vzájemně souvisí více, než by se na první pohled zdálo.

Ještě před dvěma týdny byl svět totiž zase v pořádku, burzy na vzestupu a celosvětová krize oficiálně u konce. Ta vypukla před dvěma roky a otrásla důvěrou ve finanční systém a neoliberální dogmata. Politici po počátečním zaškolbrtnutí vytáhli ze sklepa Keynesa a nalili do bank miliardy dolarů či eur. Státní deficity zemí OECD narostly od r. 2007 na sedminásobek, na 3,4 bilionu dolarů. Jejich státní dluhy narostly na rekordních 43 bilionů dolarů.

Před rokem zveřejnili ekonomové Eichengreen a O'Rourke výzkum, že "Velká recese" od r. 2008 přesně kopírovala "Velkou krizi" od r. 1929. Nedávno však doplnili nejnovější výsledky, že se světové hospodářství začalo chytat.

Za cenu obrovského zadlužení států se začalo vše vrátit ke karikatuře předkrizové normality: Některé banky skončily v zubech větších finančních institucí, ale celkově se finanční sektor udržel. A finančníci, které vlády čerstvě vytáhly z průšvihů, začali znovu utrácet. Od začátku roku vyšla v New York Times celá série článků o tom, jak superbohatí kamuflují své výdaje na luxus, ale čím dále tím více ho také znovu staví na obdiv.

A zároveň, jako by se ne-

chumelilo, začali peskovat státy za jejich nehorázné deficity.

„Finanční trhy ztrácejí důvěru“ v to či ono, hlásaly ekonomické noviny. Politici rezignovali na regulaci finančních transakcí, začali utahovat kóhoutu finančních prostředků na podporu reálného hospodářství a poptávky a nyní připravují nevidané škrtů mezdy a sociálních výdajů.

Dokument Evropské komise k hospodářským vyhlídkám EU z jara 2010 předpovídá "gradual" a "jobless recovery", postupné zotavení bez snížení nezaměstnanosti, pro celou EU. V ČR „dosáhla fiskální stimulace celkem zhruba 2% HDP v r. 2009... hlavně prostřednictvím podpory podnikům.“ Dále mluví o rychle rostoucí nezaměstnanosti na začátku r. 2009 z 4,4% na 6,7% a prognostikuje její další nárůst na letošní rok. Prý by pomohlo, kdybychom byli ochotnější stěhovat se za práci.

Situace je podobná celé planetě - jejich krize skončila, naše teprve začala. A miliardy nalité do kapes kapitalistů slouží, když si za ně zrovna nekupují luxusní zboží, jako zbraň, kterou už nemíří na jednotlivé banky, ale celé státy.

Proč zrovna Řecko?

Při výběru Řecka zafungoval stejný mechanismus, kterým také na začátku května prohlásili Julii Robertsovou za nejkrásnější ženu světa: Když soutěž spočívá v tom uhádnout, koho budou volit ostatní, tak se sází na pár profláklých obličejů, a spadlo to nakonec na Řecko. Ve hře byly i Portugalsko, Španělsko, Británie nebo Irsko, ale spekulanti soustředili palbu čím dál tím více na Řecko. Pojistky proti řeckému bankrotu (tzv. Credit Default Swaps) se prodávaly cíleně stále draž, ratingové agentury poslušně „reagovaly“ a snižovaly hodnocení důvěryhodnosti Řecka, tím se zdražily úroky na úvěry pro zemi, bankrot se stal o to pravděpodobnější a hodnota pojištění vzrostla dál. Dokonce Warren Buffet, multimiliardář a finanční guru, o těchto pojistkách mluvil jako o „zbraních hromadného finančního ničení“ a už dávno jsou na stole návrhy zákonů zakazujících je. Jejich princip je totiž v tom, že je nekupují ti, co Řecku půjčili, ale často úplně jiní „investoři“. To je, jako bych si koupil požární pojistku na barák svého souseda a co nejvíce „doulf“, že vyhoří.

Novinové titulky po celé Evropě vědí, kdo nese vinu

na řecké mizérii: řecké obyvatelstvo si žilo nad poměry. I údajně kvalitní listy jako jsou slovenské Hospodárske noviny titulují "Gréci vyrázili do boja za luxus, na ktorý si zvykli". Jde o nehoráznou lež.

Řekové podle Eurostatu pracují déle, než je průměr v eurozóně: 42 hodin týdně oproti 40. Průměrný věk odchodu do důchodu je 61,4 let oproti 61,1 v průměru EU. Průměrný důchod činí v Řecku 750 eur za měsíc, ve Španělsku 950, v Irsku 1700 nebo v Belgii 2800.

Podle Eurostatu má Řecko ve srovnání s eurozónou i hodně špatně placené zaměstnance v soukromém sektoru. Superhrubá mzda je 803 eur oproti 1300 v Irsku, 1250 ve Francii nebo 1400 v Holandsku. Navíc je cenová úroveň vyšší než např. v Británii nebo Francii.

Celkově je podíl státních výdajů na celkovém hospodářství (tzv. státní kvóta) na stejné či nižší úrovni než v Německu, a je tak nižší než v průměru EU a ve Spojených státech (když se zohlední sociální systém, který je v USA soukromý).

Pomoc kapitálu

Řecký státní dluh pochází ne ze silného státu, ale ze

slabého: Průměrné daně na zisky a majetek jsou zhruba na poloviční úrovni oproti eurozóně, a k té přitom patří další země jako např. Slovensko, které také provádí silný daňový dumping. Navíc stát není schopen či ochoten vybírat daně, ročně se podvádí jen na DPH okolo 30 miliard

eur. Velká většina bohatých Řeků deklaruje příjmy pod 30 tisíc eur, aby se vyhýbali placení daní. Odhady mluví o 20 procentech Řeků s příjmy nad 100 tisíc, ale jen jedno procento se k nim hlásí. I dopis zaměstnance banky Marfin, který otiskujeme v tomto čísle, poukazuje na neoliberální ráj

pro podnikatele.

Během první poloviny minulého desetiletí se proto řečtí kapitalisté nacházeli neustále na jednom z prvních tří míst ziskovosti na celé planetě.

Takže Řecko má problém na straně příjmů, ne výdajů. Tedy s výjimkou armády, jejíž rozpočet činí 4procenta HDP a je tak jeden z nejvyšších v EU.

Jenže EU a Mezinárodní měnový fond nežádají lepší vybírání daní, konec daňového dumpingu a škrty ve vojenském rozpočtu. Žádají podle osvědčeného receptu z Třetího světa privatizace a vyšší vykořisťování. To dokonce podle vlastních prognóz Evropské komise vede k dalšímu propadu řeckého hospodářství. Lidé budou mít méně prostředků, bude menší poptávka a nižší odbyt. A to povede k navýšení dluhu, který se makroekonomicky měří v poměru k celkové ekonomice. Řecku takovými balík nepomůže, protože po uplynutí garancí bude znovu čelit stejným tlakům. Balík pomůže jen kapitálu - řeckému a evropskému.

Evropské banky půjčily řeckému státu za tučné úroky čítající celkem 189 miliard dolarů, 75 miliard z toho jen francouzské banky, ale i řecké. Balík peněz ze státních rozpočtů, tj. naše peníze, nyní chrání jejich zisky, ale jen za podmínku, že dnes razantně klesají příjmy obyčejných lidí v Řecku. A zítra naše, protože se má takto roztočit další kolo snížení životních standardů.

Der Spiegel z 3. května už to ohlásil: titulní téma Evropa má v podtitulu fráze jako „Už dlouho si žijí průmyslové státy nad poměry... Nyní se servíruje účet za blahobyt na sekeru.“ Kam se poděl přislíb blahobytu kapitalismu?

System

Dnešní krize je výsledkem tří desetiletí nízké ziskovosti. My marxisté mluvíme o „tendenci klesající míry zisku“. Nedávno si článek ve Financial Times stěžoval na propad „návrstnosti kapitálu“. Po 2. světové válce činila v USA 15 procent, v 80. letech deset procent a dnes pouhých pět procent.

Dříve to vedlo ke krizi a ke krachu mnoha podniků, po čemž by se míra zisku znovu

zvedla „zničením velké části kapitálu“, jak o tom mluvil Marx. A skutečně, hodnota bankrotujících firem v USA za roky 2008 a 2009 byla vyšší než suma hodnot oněch firem za předchozích 28 let. Avšak povětšinou jsou podniky a banky „příliš velké, aby zkrachovaly“. To velice pravděpodobně povede pouze k tomu, že namísto velké krize nás čeká dlouhá stagnace.

Nízká ziskovost zároveň vedla a vede k obrovskému nárůstu finančních trhů. Martin Wolf z Financial Times o nich mluví takto: „Finanční systém je prostě větší a rizikovější než dříve... Velká část finančního systému se evidentně stala strojem na přečerpání příjmů a bohatství zvenčí dovnitř a přitom zvyšuje křehkost celého hospodářství.“ Způsob, kterým politici těmto finančním institucím předali během posledních dvou let peníze ze státních kas, jejich moc jen zvětšila. Dnes rostou finanční zisky rychleji než v ostatní ekonomice, realitní trhy znovu rostou, stejně jako ceny surovin. Goldman Sachs vyplácel v lednu 29 miliard dolarů v prémiech, v dubnu hned dalších 5 miliard, zatímco je vyšetřuje americký Senát za podvody.

Ale je tu konflikt. V Německu si Merkelová netroufala poslat bankám peníze dříve, protože chtěla s těmito velice nepopulárními kroky počkat na čas po volbách v nejdůležitější spolkové zemi. Stejně je její strana CDU prohrála.

V Británii voliči nedali mandát žádné ze stran, na konec se formuje, k nelibosti voličů ale k libosti finančních trhů a ratingových agentur, koalice mezi konzervativci a liberály. Při inaugurační řeči si musel nový premiér nechat líbit skandování „Tory scum“ – „špína konzervativní“ - válečný výkřik odborářů proti Thatcherové.

A pak tu máme rozbušku řeckého odporu, který otláčil burzami po celém světě. Zaslouží si naši solidaritu a napodobování, protože se stal symbolem toho, že se můžeme postavit celému šílenému systému, ve kterém někteří kupují auta za peníze, které obyčejný smrtelník nevydělává za celý svůj život.

THOMAS FRANKE

Prohlášení bankovního pracovníka ke smrti jeho kolegů při požáru

Pracovník banky Marfin vydal po smrti svých kolegů během požáru banky v Athénách následující prohlášení.

Cítím povinnost ke svým spolupracovníkům, kteří dnes tak nespravedlivě zemřeli, abych promluvil a vypověděl objektivní skutečnosti. Tuto zprávu zasilám všem médiím. Každý, kdo má ještě nějaké svědomí, by ji měl uveřejnit. Zbytek může pokračovat v hraní vládní hry.

Hasiči nikdy neschválili budovu banky k používání. Dohoda na jejím užívání byla pořízena nelegálně, tak jak to konec konců funguje ve všech podnicích a společnostech v Řecku.

Zmiňovaná budova nemá žádné zabezpečení proti požáru, ani plánované, ani již nainstalované. Nejsou zde stropní požární alarmy, únikové východy nebo požární hadice. Jsou tu jen přenosné hasiči přístroje, které jsou samozřejmě k ničemu při rozsáhlém požáru budovy, a které jsou součástí kdysi dávno zavedených bezpečnostních standardů.

Žádná pobočka banky Marfin neměla pracovníka, který by prošel výcvikem, jak se chovat v případě požáru, ani jak používat hasiči přístroje. Management také použil vysokou cenu takového výcviku jako záminku a nepodnikne ani základní opatření, aby chránil své zaměstnance.

Zaměstnanci neprodělali ani jedno evakuační cvičení, ani neproběhla jediná instruktáž od hasičského sboru, která by poskytla rady v situacích jako je tato. Jediné cvičení, které v bance Marfin proběhlo, se týkalo scénáře teroristického útoku a specificky se zaměřovalo na únik „hlavounů“ banky z jejich kanceláří.

Zmiňovaná budova nemá žádné speciální přizpůsobení pro případ požáru, přestože její konstrukce je velmi citlivá vůči požáru a přestože je od podlah po stropy plná velmi hořlavých materiálů jako papír, plasty, kabely, nábytek. Budova je vzhledem ke své konstrukci objektivně nevhodná k tomu, aby v ní byla banka.

Žádný ze členů ochrany nemá znalosti první pomoci ani zásad hašení požáru, ačkoliv mají neustále za úkol zajišťovat bezpečnost budovy. Zaměstnanci banky se musí měnit v hasiče nebo bezpečnostní personál podle chuti pana Vgenopoulose, vlastníka banky Marfin.

Management banky dnes přísně zakázal zaměstnancům odejít, přestože o to sami opakovaně žádali od brzkého rána. Donutili zaměstnance zamknout dveře a opakovaně se během celého dne ujišťovali telefonem, že je budova nadále uzamčena. Dokonce zablokovali přístup k internetu, aby zabránili zaměstnancům komunikovat s vnějším světem.

Už řadu dní byli a jsou zaměstnanci banky terorizováni kvůli současným protestům, například ústní „nabídkou“: buď pracujte, nebo budete propuštěni.

Dva tajní policisté, kteří jsou přiděleni do pobočky banky kvůli prevenci proti vyloupení, se dnes nedostavili, ačkoliv management banky ústně slíbil zaměstnancům, že tam budou.

Pánové, konečně učiňte sebekritiku a přestaňte bloumat kolem a předstírat, že jste šokováni. Vy jste zodpovědní za to, co se dnes stalo a v jakémkoliv právním státě (jako jsou ty, které nám tak rádi čas od času dáváte za vzor ve svých televizních pořadech) už byste za tyto činy byli ve vězení. Moji spolupracovníci dnes přišli o život díky zlé vůli: zlé vůli banky Marfin a pana Vgenopoulose osobně, který výslovně prohlásil, že každý, kdo dnes nepřijde do práce [5. května v den generální stávkou] se už další den nemusí obtěžovat přijít.

Brazílie před volbami

Ti v Mexiku, kteří věří v nezaměnitelnou magii čísel, nebo nevyhnutelnou pravidelnost v dějinách, očekávají Velkou mexickou revoluci a případně následnou intervenci v roce 2010. Desítky hrají v mexických dějinách podobnou roli jako osmička a desetileté a dvacetileté periody v dějinách českomoravskoslezských. Samet tu pravidelnost nezodpovědně narušil. Jenže desítky se na rozdíl od osmičky, vyskytuje pouze jednou za sto let. Materiálu ke zhlédnutí této zcela nepravděpodobné události a také poněkud fantaskní vidiny „Americké války“ anebo přinejmenším „Mexico 2010 Segunda Revolución Mexicana“, která by měla ještě tohoto roku být počata, velmi bizarním průběhem téměř apokalyptické cesty, je na You Tube hojnost. Zatím nám proběhl úspěšný puč v Hondurasu, volby v několika zemích s různými výsledky, Hugo Chavez měl drobné výročí posledního pokusu o jeho svržení a Holandsko se „obávalo“, že tento univerzální padouch zaútočí na jeho zámořské území. A v důležité Brazílii rušno. Demonstrace studentů, university, zaměstnanců veřejného sektoru, zatčení guvernéra Federálního distriktu, ve kterém se nachází hlavní město Brasília, několikrát brutalita policie, smlouva o vojenské spolupráci s USA, zasedání BRIC, oslava padesáti let hlavního města Brasília, rozhodnutí soudu o stavbě přehrady Bello Monte a tudíž i vystěhování původního obyvatelstva a destrukce přírody a přípravy na volební kampaň. Kandidáti byli už jmenováni a nevypadá to pro Brazílii nijak dobře, ať už vyhraje, kdokoliv z těch, jejichž zvolení se jeví nejpravděpodobnější. Skutečná, zákonem určená volební kampaň začne až 5. července. Každý kandidát, i ten, který je zjevně bez šance, ale vyzývá politický osud a má právo promluvit v televizi, ale vymezený čas není stejný. Pro některé je komicky a absurdně krátký. Menší strany jsou tímto samozřejmě hned zpočátku

automaticky znevýhodněny. Pokud některé znevýhodněné strany nemíní užívat slevněné formy manipulace a poklesnout k demagogii a politickému kýči, jsou jejich šance závislé, kromě aktivity jednotlivců, především na situaci, chybách a nedostatečnosti těch znevýhodněných. Na čem závisí další možnosti přesvěd-

čování a získávání voličů jsou pochopitelně peníze a vlivy jistých druhů časopisů zaměřených na výrobu snů, filmové revue a módní šikovatelé jsou pro rozsáhlou skupinu voličů politicky nejvíce účinné. Právem se v „brazilštině“ slovo propaganda užívá jednak ve stejném smyslu jako v Česku, ale také ve smyslu reklama. Což je kromobyčejně výstižné.

Nutné nebo menší zlo?

Je, alespoň nyní, otázka před, kterou stojí budoucí voliči. Ještě se může hodně změnit, ale zatím to začíná připomínat volby v USA. Rozhodování se mezi dvěma hlavními kandidáty, nebo dát hlas některému z těch několika, kteří jsou bez šance a tím umožnit výhru tomu kandidátovi, kterého si přejí nejméně. Naštěstí, že je zde na rozdíl od USA přímá volba a vítěz musí obdržet více jak 50 % hlasů. Zpravidla v prvním kole nikdo tolik hlasů neobdrží a koná se kolo druhé mezi dvěma nejsilnějšími kandidáty. Letos není vyloučeno, že bude pouze jedno kolo.

Strany mimo trh

Všimněme si brazilských stran a organizací trockistických, poněvadž tyto představují zjevně, viditelně, nejaktivnější část zdejší organizované parlamentní levice, která se nenechala neutralizovat a integrovat do mírného pokroku v mezích zákona dohlížitelů

Tržiště. Trockisté mají šanci méně, ale důvěřují v přesvědčivost alternativ, které předkládají, sílu argumentů a racionalitu vzdorující manipulaci. Ti jsou přesvědčeni, že problémy Brazílie jsou sice obrovské, ale možnosti řešení přístupné pochopení. Proto očekávají, že získají i ty, kteří jsou bez přímého ideologického zasažení a zcela postrádají třídní vědomí.

Trockismus je ovšem pojem značně široký a zdejší strany i organizace o tom přesvědčují. Trockistická strana a organizace tedy v tomto článku znamená, stranu či organizaci, která se k trockismu hlásí, odvolává se na něj, případně je členem některého mezinárodního trockistického sdružení. Velmi často je lze identifikovat podle toho, že ostatní označuje za nedostatečně trockistické, nebo trockismus jen předstírající. Největší jsou Partido Socialismo e Liberdade, P-SOL, dále to je Partido Socialista dos Trabalhadores Unificado – PSTU, která má velký počet mladých členů. Získává hojně a dosti pochopitelně stoupence, mezi studenty. Kandidátem PSTU je Zé Maria de Almeida. Partido da Causa

Operária, PCO, z původní Tendência Trotskista do Brasil s aktivní organizací mládeže Aliança Juventude Revolucionária - AJR. PCO působila v rámci nyní vládní Luľovy strany PT. Je vstřícná vůči všem ostatním trockistickým a blízkým stranám a organizacím. Kandidátem strany PCO je Rui Costa Pimenta. Strana Liberdade, Socialismo e Revolução-LSR je brazilskou sekci Výboru za dělnickou internacionálu. Vznikla v roce 2009 sloučením Socialismo Revolucionário -SR a Colectivo Liberdade Socialiste-CLS, působí v různých organizacích, v odborech, především v aktivní a důsledné CONLUTAS, Coordenação Nacional de Lutas, která je rovněž blízká PSTU. Působí také jako tendence uvnitř strany Socialismus a svoboda P-SOL. Dále to je Partido da Libertação Proletária, která vznikla z Coletivos Gregório Bezerra, disidentů PCB-Komunistické strany Brazílie, která je nejstarší aktivní brazilskou stranou jejímž předsedou byl v letech 1992 až 1996 světově známý architekt Oscar Ribeiro de Almeida Niemeyer Soares Filho, který je 102 let mlad. S PCB se tito disidenti neshodovali především v otázce podpory Luľy, kterého odmítali. Splynuli se stranou PSTU a později prohlásili jeho stranu za zrazující dělnickou třídu.

S politikou International Socialist Tendency vedenou britskou Socialist Workers Party - SWP Tonyho Cliffa se ztotožňuje trockistická organizace Revolutas. Tony Cliff je autorem, svého času v kruzích levice explosivní knihy „Neither Washington nor Moscow : essays on revolutionary socialism“ ve které označuje režimy v Sovětském svazu a satelitních státech zcela přesně za státní kapitalismus. To vedlo k nejen k tříbení levice, ale i samotného trockismu. Dnes je z vedení SWP nejznámější Alex Callinicos, autor několika vynikajících knih, kritik Antonia Negri a postmodernismu. Další stranou trockistické orientace je Democracia Socialista, DS

- část členů strany přešla do P-SOL, v DS jako součástí vládní Partido dos Trabalhadores zůstali ti, kteří usilují o změnu vedení i politiky PT

směrem doleva.

Vývoj v Brazílii životně důležitý pro Venezuelu! Pokud jde o volby v Brazílii, nejde tedy jen o obyčejný politický

rytmus. Na těchto volbách záleží více než obyčejně. Egone Bondy se nemýlí, Latinská Amerika je až na vzdálené další, poslední záloha západ-

ní kulturní tradice a zároveň klíčící začátek kultury zcela nové. A potencionálně i zcela nové společnosti.

JOSEF MIKOVEC

Revoluce v Kyrgyzstánu nemá nic společného s tulipány

Tak zvané barevné revoluce, známé z Bushovy éry, se netěší zrovna nejlepšímu zdraví. Ukrajina, jejíž budoucnost měla být oranžová, se vrátila ke svému postsovětským vládcům. Gruzie, kde proběhla růžová revoluce či revoluce růží, prohrála boj, do kterého se pustila s Ruskem a její vedení jen tak tak přežilo následné protesty a ozbrojenou vzpouru. A nyní svrhl Kyrgyzstán svou vládu, která vznikla v důsledku tulipánové revoluce před pěti lety.

Kyrgyzská revolta ale nikdy nebyla jako ty ostatní. Opoziční vůdci, aby bylo jasno, dostali vzdělání, jak mobilizovat masy od aktivistů pravicového Libery Institute v Gruzii. Navíc byli vysoce závislí na podpoře amerických institucí jako je USAID a publikační podpoře Freedom House. Ale zatímco v Gruzii a Ukrajině hrály masy více pasivní úlohu tím, že podporovaly zejména boj uvnitř stávajícího státního aparátu, musela opozice v Kyrgyzstánu, pokud chtěla uspět v uchopení moci, vyburcovat lid k revoltě. Prezident Akájev to nevzdal po dobrém. Bylo třeba obsadit vládní budovy a policejní stanice, což se také stalo. Bylo třeba svolat masová shromáždění, tzv. kurultaje, na kterých byly přijímány rezoluce o nelegitimitě Akájevova režimu. A bylo také třeba obsadit prezidentský palác a donutit prezidenta k ústupu. Dragan Plavsic, který se zabývá situací v regionu vypráví, že „24. března se protesty rozšířily do hlavního města Biškeku, kde masová demonstrace narostla do velikosti 50 000 lidí a zaútočila na prezidentský palác, čímž přinutila Akájeva vzdát se moci. Následovalo

rabování a žhářství. Něco z atmosféry na místě zachytil reportér Times Jeremy Page: „V osobních ubikacích prezidenta Akájeva jsem objevil demonstranta s generálskou čepicí, jak rajduje na ledniče. Další jezdil na prezidentově tréninkovém kole a třetí si

ká vláda rozhodně agitovala proti Bakijevovi od té chvíle, co odmítl umístění ruské základny, zatímco americkou přijal. Jedním z bezprostředních zdrojů rebélie bylo zvýšení cen energií, které vyvolalo ruské rozhodnutí zavést nové dovozní podmínky pro

že jejich kandidát Almazbek Atambajev vyhrál loňské prezidentské volby na Bakijevem (který ale tvrdil, že vyhrál on 83% hlasů), a jsou tak za podpory Moskvy připraveni sklídit plody této revoluce. A aby si pojistili svou kontrolu, vydali policii a milicím rozkazy, aby střílely na „na kohokoli, kdo je podezřelý z rabování“ (nejde o ledajakou věc, protože někdo už zcizil prezidentské jedle).

Nicméně sociální demokraté tuto revoluci neprovedli, nezpůsobili ji ani jejich stoupenci či stoupenci Moskvy. Konec konců vliv Ruska není v Kyrgyzstánu větší než vliv USA. V pozadí je totiž fakt, že Bakijev navázal na přesně stejný program privatizací a vyvlastňování veřej-

ného majetku, který prováděli všichni neoliberální vládcí ve Střední Asii, a začal se uchylovat k násilí, nepotismu a potlačování médií když se jeho mocenská základna a veřejná podpora začala rozpadat. Sociální demokraté slíbili postátnit dvě největší elektrárenské společnosti. Bakijev jako opoziční představitel byl zcela jasně proti privatizaci a jeho vítězství bylo postaveno na odporu lidí k diktátorským

zkoušel jeho pestrobarevné ceremoniální oblečení. Prezident samotný zmizel.“

Tyto události ukázaly, pokud použijeme Pageova slova, že „tím hlavním motivem kyrgyzské revoluce nebyla geopolitika.“

Stejně jako by bylo chybné redukovat „tulipánovou revoluci“ na manipulaci z venku, je chybné vidět v revoltě proti vládě Kurmanbeka Bakijeva „dlouhé prsty Moskvy“. Rus-

kyrgyzskou energii z Ruska. Rosa Utunbajeva z Kyrgyzské sociálně demokratické strany se prohlásila za prozatímního představitele státu a ve svém vystoupení pro Interfax odsoudila vládu za to, že „ukradla naši revoluci.“ Vyjádřila také díky Moskvě za pomoc při „odhalování zločinného, nepotistického“ Bakijevova režimu. Sociální demokraté, sami účastníci „tulipánové revoluce“ prohlašují,

metodám jeho předchůdce, takže když ho opozice obviňuje z krádeže revoluce, tak na tom něco je. A to, že se vláda opírala o podporu USA a podporovala přítomnost americké základny v zemi, vytvářelo další odpor. Americká podpora je částečně zodpovědná za Bakijevův korupční a diktátorský režim. Pokud, a není to úplně nepravděpodobné, dojde k uzavření americké základny, bude to jeden z nejpopulárnějších kroků, které nová vláda učiní. Došlo by tím také k jedné z klíčových základen, ze kterých vedou Spojené státy válku v Afghánistánu, což je něco, čemu se snaží Obama úzkostlivě zabránit. Boj mezi Ruskem a USA o hegemonii v regionu zůstává i přes pražské námluvy stále nemilosrdný...

Nicméně snaha sociálních demokratů prohlásit se za vítěze není jen opakováním „tulipánové revoluce“, ve které lidové protesty zajišťují pouhý přesun moci mezi bloky bohatých vládnoucích tříd. Analýza publikovaná na serveru Eura-

sianet.org říká proč:

„Jedním z rozdílů mezi protesty ze 7. dubna a „tulipánovou revolucí“ je míra násilí. První týden protestů byl tím nejkrvavějším v kyrgyzské historii. Ve střetech s demonstranty používala policie ostré náboje, zatímco protestující házeli kameny a Molotovovy koktejly. Oficiální čísla uvádějí, že bylo zabito více jak 60 a zraněno více jak 500 lidí.

Dalším rozdílem byla regionální povaha. Zatímco „tulipánová revoluce“ byla zažehnuta protesty a obsazením vládních budov v jižních regionech (Džalalabád, Oš), vypukly tentokrát protesty ve vzdálených a většinou chudých severních regionech jako jsou Talas a Naryn, jejichž obyvatelé si dlouhodobě stěžovali na sociální vyloučení.

Existují ale i další důležité rozdíly oproti protestům před pěti lety.

Líší se to, co spustilo protesty. Na rozdíl od „Tulipánové revoluce“, při které byla masová mobilizace zažehnuta snahou bývalého prezidenta Aká-

jeva zabránit řadě bohatých opozičních elit dostat se do parlamentu, spustil současné protesty dlouhodobě bublající vztek mezi obyčejnými lidmi.

Dalším důležitým rozdílem mezi dubnem 2010 a březnem 2005 je „hnací síla“ změny. Během březnových protestů z roku 2005 byly protesty a demonstrace organizovány představiteli bohatých elit, kteří měli pocit, že jejich investice na získání parlamentních křesel jsou ohroženy úřadujícím Akájevovým režimem. Tyto elity tak mobilizovaly stoupence ve svých městech a vesnicích za pomoci místních sítí a nabídek peněz na ruku. Protesty, které vypukly 7. dubna byly spíše sporadické a chaotické. V mnohém vypadaly spíše jako nekoordinovaná revolta zdola, než elitou vedená a plánovaná kampaň. To byl také důvod, proč byli nejen mezinárodní pozorovatelé, ale i řada místních tak překvapeni, s jakou rychlostí se protesty šířily. Vláda a někteří opoziční vůdci se zdáli být nepotěšeni

rozsahem hněvu lidu a sami se stáhli. Jinými slovy, protože před vypuknutím protestů nebyly žádné důvěryhodné informace o rozdělení moci, byl pro vyjednávání dohody mezi opozičními frakcemi a vládou jen malý prostor.

Ani vláda ani opoziční frakce nemá nad rozbouřenými davy kontrolu.“

Pokud tedy „Tulipánová revoluce“ nebyla přesnou replikou svých sestřenic v Gruzii a na Ukrajině, je současná revolta ještě odlišnější. I přes nebývalé násilná Bakijevova opatření to povstání zdola vydrželo. Demonstrantům se podařilo převzít policejní stanice, získat zbraně a dokonce i policii na svou stranu. Dokázali, že stát nemá na prostředky násilí pevnou kontrolu, a že se tak lidové požadavky nedají ignorovat či potlačit. Sociální demokraté, ačkoli se snaží začít vládnout, zemi nekontrolují. Pokud se pokusí ovládnout ji silou, mohou dopadnout stejně jako Bakijev a Akájev.

JAN MAJÍČEK

Alterglobalizační hnutí:

Sociální hnutí v krizi

Před 20 lety svrhla masová sociální hnutí bývalé východoevropské režimy. O deset let později, v roce 1999, napsal v reakci na demonstrace v Seattlu německý Der Spiegel, že nové století začíná „válkou proti kapitalismu“. Stalo se tak po dvaceti letech bojů proti neoliberalismu.

Během 80. a první poloviny 90. let bojovali lidé po celém světě proti různým ekonomickým receptům MMF a SB. Většina těchto bojů ale byla poražena. To vedlo k demoralizaci a pohasínání odporu. Ale v druhé polovině 90. let začaly být důsledky neoliberální politiky jasné stále většímu počtu lidí a vypukly nové boje a to s mnohem větší mírou bojovnosti (Jižní Korea, Bolívie).

Většina z těchto monotematických kampaní zůstala izolovaná. Byl však dvě důležité výjimky. Jednak stávka ve francouzském veřejném sektoru v roce 1995, která si získala širokou veřejnou podporu a ohrožovala stabilitu vlády. A také vystoupení Zapatistů v roce 1994. Původní obyvatelé Mexika vyšli se zbraněmi z

lesa a prohlašovali, že „jsou proti velkým finančním mocnostem.“

Na konci 90. let miliony lidí na celé planetě dobře věděly, že co je dobré pro nadnárodní korporace škodí obyčejným lidem. To se projevilo i při založení sítě proti spekulativnímu kapitálu ATTAC. Bernard Cassen, jeden ze zakladatelů, popisuje situaci takto: „Výzvy jsme vydali a byl to takový vzkaz v láhvi. Vůbec jsme netušili, kam doputuje. Ale jakmile vyšel, byli jsme zaplaveni telefonáty a dopisy. Jindy jsme jich vyřizovali pár, teď to byly krabice denně.“

Byla to převážně setkání mezinárodních finančních institucí, která začala přitahovat pozornost nově se rodícího hnutí. Seattle je právem považován za

jeho počátek. Protesty se totiž odehrávaly na bohatém severu a navíc se poprvé se svými zájmy potkali odboráři, aktivisté za práva menšin, ekologové, socialisté a anarchisté, zkrátka vznikla skutečná akční koalice, která cílila proti nespravedlivé globalizaci reprezentované tehdejšími summitem WTO.

Na protesty v Seattlu navázaly další ve Washingtonu, Praze, Bankoku, Göteborgu, Janově. Během roku a půl dosáhlo toto globální hnutí značné změny uvažování o světě. Zatímco do té doby stále převládá optimismus, přerušený jen krizí tzv. asijských tygrů, dostala se nyní do globálního povědomí kritika globalizace a její ničivé důsledky pro životy lidí a přírody. Důkazem tohoto vlivu

bylo i varování, které vydal The Economist 23. září 2000: „Demonstranti mají pravdu, že nejnaléhavější ekonomickou a etickou otázkou dneška je chudoba ve třetím světě. Stejně tak mají pravdu v tom, že globalizace, jakkoli silná, se dá zvrátit. To, že jsou obě tyto věci pravdivé, činí z těchto demonstrantů a proudů, které s nimi sympatizují, skutečně nebezpečí.“

Tři dny po vydání tohoto čísla The Economistu zažila i Praha přítomnost globálního alterglobalizačního hnutí. Od rána 26. září bylo jasné, že tento den bude ve znamení velkých protestů.

Od roku 2001 se významnými centry stala tzv. sociální fóra. Zejména to první světové v brazilském Porto Alegre a evropské ve Florencii znamenaly skok kupředu. Lidé

z celého světa, z nejrůznějších kampaní a organizací, ale i ti, kteří se jen o nějaké téma zajímali, měli možnost setkat se na jednom místě se stejně či podobně smýšlejícími lidmi.

Ve stejném roce ale dochází i k dalšímu zlomu. Útoky z 11. Zář a následně vyhlášená „válka proti terorismu“ staví před nově se formující hnutí nový problém. A tak je v listopadu 2002 na Evropském sociálním fóru (ESF) ve Florencii vyhlášen 15. března za mezinárodní den akcí proti útoku na Irák. Jeho prvního ročníku se podle odhadů zúčastnilo mezi 10 – 15 miliony lidí po celém světě a stal se tak největším protestem v lidských dějinách.

Sociální fóra začala hrát důležitou roli ve formování představy o novém světě. Na Světovém sociálním fóru (WSF) byla založena sekce „Life after Capitalism“ (Život po kapitalismu), v jejímž rámci se diskutovaly nejrůznější alternativy k současné ekonomice, politice, systému vzdělávání, kultuře, k přístupu k genderu atd.

Lokální sociální fóra

Kromě výročních setkání v různých městech světa začala rašit také tzv. místní sociální fóra. Někteří lidé předpovídali, že právě ona se stanou jádrem alterglobalizačního hnutí na místní úrovni. To se však nestalo. V říjnu 2001 se na dva tisíce delegátů z 92 místních sociálních fór sešlo v italském Janově a oznámilo založení Italského sociálního fóra. O 18 měsíců později, v době, kdy bylo hnutí na svém vrcholu, existovalo něco okolo 170 místních sociálních fór po celé Itálii. O tři roky později, v roce 2006, je po této síti veta a aktivisté jsou rozprchnuti do nejrůznějších kampaní. Chris Nineham, jeden z organizátorů ESF v Londýně, k tomu říká, že „na rozdíl od mezinárodních fór se ty místní často stávaly setkáním navíc

pro aktivisty, kteří se beztak už znají z jiných kampaní. Místní sociální fóra mohla pracovat, jen pokud se soustředila na jedno mobilizační téma, jinak hrozilo, že se z nich stanou

vymahatelnost či kontrolu přijatých návrhů. To samo o sobě je slabina, která by ale nebyla tak citelná, pokud by se sociální fórum nedefinovalo výlučně jako prostor pro

systému. Nakonec se i v Porto Alegre ukázalo, že „nepolitická politika“ byla snad jen přechodným opatřením, aby sociální fóra nebyla kooptována politickými stranami, když na posledním WSF vystoupili jak Lula, tak Chávez.

Význam sociálních hnutí

Masová hnutí mají svou zvláštní důležitost. Právě díky osobní zkušenosti v takovýchto hnutích mohou lidé dospět k tomu, že začnou z p o c h y b ň o v a t e x i s t u j í c í společnost.

V průběhu masového hnutí se lidé ve vzájemné spolupráci, komunikaci a organizaci učí dívat se na problém nejen jako na jeden izolovaný bod, který je zrovna trápí, ale

jako na součást většího celku. V průběhu takého politického boje se mohou velice rychle a radikálně měnit jejich názory na dosavadní společnost, na to, co je a co není možné. Právě tato kvalita, tj. sebeproměna v rámci boje, je klíčová pro socialistické uvažování.

Masová hnutí zpochybňují „běžnost“ světa kolem nás. V kapitalistické společnosti „běžné“ či „normální“ znamená, že chodíme jednou za čtyři roky k volbám, že šéfové rozhodují o tom, jestli budeme mít zítra práci, zkrátka, že úzká skupinka vládne a rozhoduje a většina lidí jen poslouchá a podřizuje se. Masová hnutí mají potenciál tento poměr sil změnit, dodat moc „bezmocným“ a mocné o ni připravit.

Masová hnutí mohou začít jako malá místa odporu. Většinu z nich se podaří systému „vstřebat“ ať už tím, že je ignoruje a/nebo tím, že jejich nositele demoralizuje. Jiná ale, bohužel však bez toho, aby se to dalo předvídat, zažehnou skutečný požár masového odporu. Vzpomínám si, jak jsme někdy okolo května 2006

zvanírný.“ Řada místních sociálních fór nejen v Itálii skončila právě na nedostatku sil a konkrétních témat, na kterých by byla shoda. Setkávání se na místních fórech začalo být umělé a postupně přestalo.

Kritika

Ačkoli Asijské sociální fórum v roce 2003 pomohlo výrazně nastartovat dialog na levece v Jižní Asii a Světové sociální fórum v Bombaji v roce 2004 v sobě ztělesňovala energii a dynamiku indického hnutí, je proces sociálních fór kritizován za dvě zásadní věci. První z nich je nedostatek demokracie a oportunistický přístup k politickým stranám. Mezinárodní koordinační výbor Světového sociálního fóra je složen z významných osobností, jako je např. výše citovaný Bernard Cassen, ale jeho rozhodování a plány nejsou nijak kontrolovatelné samotnými účastníky sociálních fór. A ačkoli se na každém Světovém či Evropském sociálním fóru vedou debaty o tom, jak dál, neexistuje mechanismus, který by zaručoval

setkávání a diskuse. Už od počátku byla tato striktní formulace obcházena tzv. shromážděním sociálních hnutí, která se konala bezprostředně po skončení či na samý závěr Světového a Evropského sociálního fóra. Na nich byly přijímány výzvy k celosvětovým mobilizacím, jako byl 15. března.

Oportunistický přístup k politickým stranám spočívá v tom, že ačkoli jsou oficiálně vyloučeny z participace na sociálních fórech, často by se tato fóra bez nich ani nemohla konat. Typickým příkladem je Světové sociální fórum v brazilském Porto Alegre, kde Luulova Strana práce poskytuje bezplatné zázemí pro konání celé události. Programová „nepolitická politika“ byla prosazována zejména vlivnými nevládními organizacemi, které se soustředily na reformy, na drobné úpravy v systému. Na druhé straně antikapitalisté reflektovali potřebu po politické reprezentaci a to proto, že např. v Jižní Americe, ale i v západoevropských zemích vznikly nové subjekty, které se vymezují radikálně proti současnému

seděli s dalšími pár lidmi u filosofa Michaela Hausera a debatovali možnosti odporu proti plánu na výstavbu americké základny. Většina lidí byla pasivní, jeden zarytý skeptik a jen dva či tři z nás debatovali o praktických krocích. V ten teplý letní večer si nikdo nedokázal představit, jaké obrátky hnutí proti základně nabere. Náš původní plán byl skromný: sepsat prohlášení proti tomuto kroku a umístit ho na web.

Příznačně pro všechna masová hnutí je fakt, že nejsou homogenní. Zahrnují lidi, kteří už jsou organizováni i ty, kteří se s nějakou formou angažovanosti setkávají poprvé. Masové hnutí aktivuje představivost a dodává odvalu k tomu, přemýšlet o tom, čeho všeho můžeme dosáhnout. Mění se také nahlížení na sebe sama a politiku, masová hnutí mohou svrhnout místní utlačovatele, ve společném boji se překonávají nejruznější předsudky, které lidé měli,

když vedle sebe stojí muži a ženy, příslušníci menšin či jinak stigmatizovaných skupin.

Roso Luxemburgová, jedna z nejlepších německých revolucionářek, ve své analýze fenoménu masové stávky v textu nazvaném příznačně Masová stávka, strana a odbory, napsala, že v průběhu tohoto hnutí „sku-tečně došlo nejen k všeobecnému zvýšení životní či spíše kul-turní úrovně dělnictva.“ To považovala za jednu z nejcennějších věcí.

Jedna věc je při hodnocení masových hnutí vždy důležitá. Vznikají v něm nové demokratické organizační formy kontroly zdola? To byl jeden z problémů hnutí v roce 1989, jak jsme jej diskutovali na debatě o výročí „Sametové revoluce“. Dobré s rokem 89 je rok 80, kdy v polských loděnicích začalo působit dělnické hnutí s delegáty volenými v továrnách ve stávkových výborech.

Otázka moci je důležitá,

protože čím více může masové hnutí zasahovat do běžného života, tím více odvahy sebevědomí dodává svým členům. Stejně jako např. převzaté továrny v Argentíně, kde zaměstnanci spravují podniky zdola, je každý tento krok příkladem, že věci se mohou měnit radikálně, a že to, co se dlouho zdálo být jen hezkými sny, se stane realitou.

Samozřejmě, věci vždy nejdou tak hladce a automaticky. Proto je třeba učit se z minulosti z minulých hnutí a bojů. Masová hnutí jsou také arénou, ve které se střetávají nejruznější koncepce a názory. Proto se musíme učit z minulosti, abychom byli co platní v budoucnu.

Česka zkušenost

Jak už bylo mnohokrát napsáno, vtáhlo hnutí proti základně do politiky úplně novou vrstvu lidí. Často to byli ti, kteří nikdy předtím veřejně nevystupovali. Požadavek

referenda, který byl ze strany Topolánkovy vlády neustále odmítán, vytvořil malou prasklinu na pomyslné hrázi systému. Tvrzení o životě v demokracii už se mohla většina lidí jen cynicky pousmát.

Vedle hnutí proti radaru se ale odehrávalo a odehrává řada dalších. Ne vždy je o velká hnutí či dokonce hnutí masová. Často jsou to místní iniciativy. Nicméně jak ukázala pražská část Českého sociálního fóra, které se konalo letos v lednu, ačkoli zde neexistuje samotné hnutí, existuje zde početná a z velké části aktivní publikum, které vnímá jeho myšlenky jako relevantní. To znamená, že zde existuje potenciál pro sociální odpor ať už v podobě chystaných útoků na sociální stát, nárůstu ultrapravice, možnému umístění nějakého vojenského zařízení USA/ NATO atp. A to je situace, která otvírá prostor pro společenskou změnu.

JAN MÁJÍČEK

Rozhovor:

Situace na Balkáně pohledem českého vojáka

24. března ve 20:00hod se v před Srbským velvyslanectvím v Praze uskutečnil pietní akt k 11. výročí agrese NATO proti Jugoslávii. Asi stovka přítomných vyslechla projevy a zapálila svíčky za oběti. K této události jsem učinila rozhovor Janem, který pod NATO působil v bývalé Jugoslávii. Ačkoli jeho názory nevyjadřují postoj redakce a často odporují skutečnému stavu věcí, považovali jsme za zajímavé rozhovor přetisknout.

Jane, jaké jsi měl postavení a vyhlídky, když jsi začal pracovat pro ozbrojené složky, a co tě k tomuto rozhodnutí přivedlo?

Pracovat pro tuto složku mě lákalo vždycky a postupně jsem se k tomu nějak dopracoval. Byl to dlouhodobý proces.

Bývalou Jugoslávii, ve které jsi donedávna působil, sis vybral záměrně, nebo ti byla „přidělena“?

Byla mi přidělena po bližší konzultaci, ale jsem rád, protože o problematiku v tomto regionu jsem se zajímal. Je to našemu vnímání hodnot

blíže než Střední východ.

Když jsi odjžděl na misi, bylo tobě a tvým kolegům poskytnuto nějaké školení o tom, jaká je v bývalé Jugoslávii situace a o historii vojenského obsazení země? Pokud ano, co vám říkali? A do jaké míry se tyto informace daly srovnat s tvou osobní zkušeností z mise?

Martino pokud si myslíš, že každý, kdo jde do mise, je seznámen s historií a politickou situací v zemi, tak na to zapomeň. Úkolem je poslouchat rozkazy, znát svou práci a ne filozofovat o tom, jak postupovat. Od toho jsou

jiní, kteří sedí úplně jinde.

Jak se díváš na propagandu a glorifikaci v ozbrojených složkách?

Mezi námi žádná není, existuje ale na jiných úrovních. Vládnoucí garnitura vůči občanům a mocnost vůči svým vazalům a potažmo dále. My jsme tu ale každý s jednoznačným úkolem, máme svou práci a posloucháme rozkazy. Jestli mi rozumíš, musíme dělat svou práci profesionálně, všechno ostatní vede jen k tvému předčasnému ukončení mise.

Ztotožňuješ se svým úkolem v misi, nebo máš nějakou

vlastní vizi svého působení v této oblasti?

Bývalá Jugoslávie není Afghánistán, takže práce je tu pro nás o něčem jiném. Podílel jsem se na několika projektech a všechny měly společného jmenovatele - pomoc. Pomoc přichází dnes hlavně z EU a USA, a to v podobě peněz na nákup například aut, znalostí v podobě školení expertů a hmotných statků v podobě speciálního vybavení. Důležitou pomocí je také působení pyrotechnických jednotek, které se podílejí na adminoavání celého území. Dnes to jsou již smíšené týmy společně s místními lidmi.

Důležitě speciálně vycvičení psi jsou také součástí pomoci, stejně jako speciální vybavení, auta a znalosti. Nepřej si vědět, jak tato práce probíhala bez této pomoci – kamikadze za korunu. Toto je dle mého názoru největší současný problém. Na území Bosny a Hercegoviny je obrovské množství min, existují mapy, které byly ovšem sestavovány na základě výpovědí lidí, a nikdo tedy nemůže bezpečně říci, kde se minová pole nacházejí ve skutečnosti. Odhadem je zmapováno 40 procent. Plány na odminování jsou do roku 2014, ale nebude to stoprocentní. Hružou mi vstávají vlasy na hlavě, když si čtu na internetu cestopisy lidí, kteří tady putují krásnou přírodou a vůbec si to neuvědomují.

Ráda bych se tě zeptala na tvůj pohled na vojenskou operaci „Spojenecká síla“. Pro pochopení přikládám základní fakta o této události viz níže. Jak vnímáš postavení NATO v této operaci?

(„Spojenecká síla“: 24. března před jedenácti lety zahájilo NATO bombardování Jugoslávie. Představitelé NATO prohlašovali, že nebombardují obyvatele Jugoslávie, ale režim. Cílem této nevyhlášené války mělo být zajištění multietnického Kosova. Nebombardovali ale režim: bomby rozbíjely mosty a nemocnice, oběťmi byli nevinní lidé, muži, ženy i děti, byla zničena infrastruktura země. Celých 79 dní padaly rakety na nevinné lidi. To se stalo bez vyhlášení války, v rozporu s mezinárodním právem, bez mandátu RB OSN. NATO ve své základní smlouvě z roku 1949 se v Prvním článku zavázalo, že se zdrží v mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jakýmkoli způsobem neslučitelným s cíli OSN. Tak bylo bombami porušeno před jedenácti lety mezinárodní právo. V akci „Spojenecká síla“ bylo zabito přes dva tisíce civilních obětí. Nikoli režim! Bývalý velitel sil UNPROFOR generál Lewis MacKenzie v souvislosti s válkou v bývalé Jugoslávii prohlásil: „V Kosovu se neudála žádná genocida. Kosovští Albánci nás dokonce využili. Bombardovali jsme nesprávnou stranu.“ - pozn

redakce).

V první řadě, konflikt v tomto regionu nebyl klasický konflikt, jaký si většinou představíme pod pojmem válka. Šlo zde o nejhorší typ konfliktu vůbec, o občanskou válku, kde proti sobě bojovali sousedi, občané, etnické skupiny, separatistické skupiny a rodiny. Je třeba odlišit situaci v Bosně a Hercegovině (BiH) a v Kosovu. V BiH existuje skupina občanů (Bosňáci – etničti muslimové), která ozbrojenou pomoc uvítala. Na druhé straně Srbové vám řeknou, že to nebylo nutné, že válka zrovna končila. Jestli to bylo správné, nám ukáže až budoucnost. Myslím, že ještě není konec, ještě není vše vyřešeno.

Kosovo je problém. Dle mého názoru šlo skutečně o omyl, fatální omyl spojenců. Zda byly zneužity jejich síly, nebo šlo o cílenou pomoc řízenou tajnými službami, nevím – to jsou silná slova, ale chci říct, že ani dnes fakt nechápu cele to dění kolem Kosova. Proč? V tomto regionu se bohužel spojenci dopustili chyb i válečného zločinu – podle nedávného rozsudku Mezinárodního soudu pro válečné zločiny v bývalé Jugoslávii – případ bombardování srbského stadionu. Je to pro mě zklamání. Na druhé straně tu máme holandského velitele jednotky, který byl přítomen etnickým čistkám, nezakročil z důvodu nevměšování a nedávno spáchal sebevraždu. Ten konflikt byl strašně složitý. Nikdo se v něm pořádně nevyzná. I místní občané jsou co člověk, to názor. Za války byly v BiH případy kdy na severu Bosny proti sobě chvíli válčili i vlastní proti sobě, záměrně neřeknu, o koho šlo. Trochu jsem to pochopil, když jsem se jednou na severu BiH ocitl u městečka Maglaj. Víš, jak se u nás říká „to je maglajs“. Tak tohle vyjádření údajně přivezli naši dědové z první světové války, kdy u tohoto městečka vznikla nepřehledná situace a všichni válčili se všemi i vlastní proti sobě. Můj praděda u toho možná byl, byl tu nasazený. Škoda, že s ním nemůžu dnešní situaci probrat osobně.

Nyní v zemi působíš jako představitel vojenské síly, která celou zemi destabilizovala, zabíjela její obyvatele.

Osobně bych tuto vojenskou sílu v zemi vnímala jako okupanty. Jak myslíš, že vás vnímají místní a jak se s tím vyrovnáváš?

Spojenci nebyli ti největší a hlavní „vrazi“. Válka je bohužel krutá a nemá k ní vůbec docházet. S místními lidmi denně pracuju už několik let po celém území BiH. Dnes o okupaci přemýšlí jen málo místních. Mandát ozbrojených složek je dneska velmi omezený, nemáme už exekutivní moc a je to už jen o konkrétní každodenní pomoci, jako například zmiňované týmy na likvidaci min (Pozn. redakce: situace tam zdaleka není jen o pomoci. Nař. EU tam má svého protektora, který má pravomoc vetovat usnesení tamního parlamentu, tj. celé to tam dál řídí Brusel/NATO jako svůj protektorát, etnické kvóty stanovené ústavou, kterou tam zavedla EU/NATO Srbům a Chorvatům brání být voleni atd. Více o situaci přineseme v příštích číslech Solidarity). Jak víš, v BiH jsou zastoupeny tři etnické skupiny: Srbové (pravoslavní křesťané), Chorvati (katolíci) a Bosňáci (muslimská komunita). Celkově vzato se Bosňáci díky naší přítomnosti cítí bezpečněji. Srbové a Chorvati nás tu vnímají jako zbytečnost a v některých případech jako okupanty. Musím ale říct, že jsem se s agresí proti nám za cele ty tři roky setkal jen výjimečně. Jak to bylo po Daytonské dohodě, po válce, nevím, nebyl jsem tu. Důležité je dodat, že třeba ne všichni Srbové mají na věc stejný názor. Někteří se našeho odchodu obávají. Ne všechny křivdy byly vyřešené a Daytonská dohoda se nelíbí skoro nikomu. Je to patová situace, která nikam nevede. Jen se přešlapuje na místě a většina lidí ví, že se něco musí změnit, něco se musí stát. Jsou zde tendence usilující třeba o jiné politické rozdělení BiH a podobně. Všechny ty tendence jsou ovšem velmi choulostivé a narážejí na velký odpor určitých skupin a jejich zájmy.

Režim si lidé v Jugoslávii, dnes v Srbsku, svrhli a změnili sami. Proč v zemi ještě zůstávají vojenské jednotky? Vidíš v jejich působení

nějaký smysl? Jaký?

V Jugoslávii nešlo o klasické svržení systému, jako třeba u nás, systém tu byl navíc jiný. Díky odporu Miloševiče proti separatistickým tendencím v Jugoslávii a jeho představě o velkém Srbsku se rozpoutalo, co se rozpoutalo. Nemusím ale dodávat, že Miloševič není jediným viníkem. To, že sem jednotky někdo poslal, si já sám před sebou s čistým svědomím vůbec nedovoluju posoudit jako dobré nebo špatné. V době, kdy sem šly, se tu děly tak hrůzné věci, že si to nikdo nedovede představit. A když už tedy přišli, nejeď jen tak po útoku odejít, musí následovat stabilizace a předání země. Jenže průšvih. Ukázalo se, že bohužel veškeré politické snahy za celé ty roky od války nikam nedospěly, ničeho nedosáhly a spojenci půjdou domů, dle mého názoru, s neúspěchem. Bude sledovat, co se tu bude dít potom. Podle některých názorů obyčejných lidí tu totiž, bohužel, znovu hrozí konflikt. Snad bude probíhat jen na politické úrovni. Politické zřízení je tu strašně složité, na to bychom potřebovali jiný rozovor. Problém je, že jednání na politické úrovni je prostě totálně zamrzlé, zabetonované a země se nikam neposouvá. Do toho my ale samozřejmě nezasahujeme. Nedávno bylo v hlavním štábu NATO v Butmiru velmi důležité jednání mezi USA a místními politiky o budoucnosti Daytonské dohody (dohoda o dnešní podobě uspořádání BiH prosazená za B. Clintona) a skončilo patem! To je velmi alarmující zpráva. A jaký smysl osobně vidím v setrvání jednotek? Je to prostě. Za prvé, zejména výše zmiňovaná každodenní pomoc (odminování, technika, dotace). Za druhé, brzo odejdeme, protože to nikam nevede – žádný velký progres. Region se postupně snaží o přijetí do EU a priority Západu dnes leží v Afghánistánu.

Myslíš, že NATO napomáhá snahám o vyřešení situace místních obyvatel? Pokud ano, můžeš uvést konkrétní příklad?

Snaží se, ale kvůli nízkému mandátu spojenců tady a politickému patu v BiH, ze kterého není východisko, není ani pomoci. Každopádně

si uvědom, že BiH opravdu dostává obrovskou -- zejména finanční a ekonomickou - pomoc nejen z USA, ale i z EU. Tady je jeden příklad za všechny -- místní měna je vázána přímo na euro v kurzu 2:1. Po válce to vázali na německou marku, a proto se místní méně říká konvertibilní marka. Místní vzpomínají na bohatství, které jim po válce tento princip poskytl. To znamená, že eurozóně prostě visí na krku. V opačném případě by tady inflace

všechno zlikvidovala.

V souvislosti s působením NATO v zahraničí by mě zajímalo, jak vnímáš působení NATO v Iráku ?

Omyl G.W. Bushe. Bezdůvodný útok na svrchovaný stát. Válečný zločin zahalený spoustou lží. Můj názor: Je třeba co nejdřív odtud odejít. Bohužel, ať chceme, nebo ne, bude to ve stylu "po nás potopa".

Kdyby tě povolali do Iráku, šel bys? Proč?

Šel. Chci být u toho.

Nehledej za tím nic víc, jako reportér chce svůj snímek, já chci dělat svou práci co nejlíp.

Jak se díváš na sebevraždy a deprese amerických vojáků?

Nechápu to. Názory světových psychologů se různí. Nedávno zveřejněný nový názor, že za to může zvýšená homosexualita mezi vojáky, mě překvapil a fakt nevím. Každopádně skutečností je, že realita je horší než představy. Pak tu máme používanou municí - o

jejím vlivu na zdraví se vedou další spory. Těch možných zdravotních problémů je celá řada.

Chceš u ozbrojených složek v nejbližších letech zůstat, nebo přemýšlíš o změně?

Zůstanu a chystám se do další mise dál od ČR. Za nějaký čas, takových pět až deset let, to ale kompletně pověším na hřebíček.

**OTÁZKY KLDLA
MARTINA LANDERGOTT**

Základy marxistické ekonomie:

Ekonomie blázince VII

Další část překladu knihy "Ekonomie blázince". Její nedávno zesnulý autor Chris Harman absolvoval London School of Economics a byl dlouhodobým aktivistou Socialistické dělnické strany v Británii. Knihu vydal již v roce 1995 jako úvod do Marxovy ekonomie. Knížka je mj. i dokladem toho, že současnou světovou krizi předvídali marxisté již dávno.

Přejeme příjemnou četbu a zároveň prosíme pozorné čtenáře o to, aby nám případné chyby v překladu textu hlásili do redakce.

Jak se systém udržuje v chodu

Běžní ekonomové dneška předpokládají, že kapitalismus bude existovat na věky, s krizemi jako nehodami, které se občas stávají. Marxova analýza ovšem tvrdí, že zhoršující se krize jsou pevnou součástí systému. To však neznamená, že kapitalismus jednoduše zkolabuje dobrovolně nebo že krize přetrvávají věčně. Během jednoho a čtvrt století od doby, kdy Marx dokončil Kapitál, zaznamenal systém období prosperit - z nichž některá trvala velmi dlouho - stejně jako propadů a byla období, kdy životní úroveň dělníků rostla, stejně jako období, kdy špěla k horšímu.

A co víc, systém jako celek se během dlouhého období masivně rozšířil. Když Marx začal se svými výzkumy ve 40. letech [19. století], byl průmyslový kapitalismus charakteristický pouze pro sever Anglie, části Belgie a severovýchodní pobřeží USA, spolu s malými oblastmi ve Francii a Německu. Když v 80. letech umřel, dominoval už kapitalismus severozápadní Evropě, celé severní Americe a začal se rozvíjet v Japonsku. Dnes dominuje v každé zemi

světa. Nynější celkový produkt světové ekonomiky je 4-5krát větší než v roce 1945 a 20-30krát větší než ve 40. letech 19. století.

Jestliže by Marxův posudek kapitalismu jednoduše hovořil o stagnujícím nebo upadajícím systému, bylo by to jasně chybné právě tak, jako úsudky ortodoxních ekonomických škol, hovořící pouze o expanzi systému. Ve skutečnosti Marx trval na tom, že kromě tendence klesající míry zisku existují určité opačně působící faktory. Jaké? Některé jsme již poznali - různé plány kapitalistů na zvýšení míry vykořisťování a tím i zvýšení míry zisku. Samy o sobě ale nemohou tyto faktory krize zastavit. Nemohou ani zastavit dlouhodobou tendenci k snižování míry zisku, jelikož, jak jsme také viděli, několik intenzivně vykořisťovaných dělníků nemůže vytvořit tolik nadhodnoty, jako mnohem větší skupina dělníků vykořisťovaných s menší intenzitou.

Dalším faktorem, který v Marxově době pomáhal zvyšovat míru zisku, byl zahraniční obchod. V jeho době byly kapitalistické ekonomiky obklopeny mnohem většími předkapitalistickými společnostmi v Asii, Africe,

Latinské Americe a východní Evropě. Kapitalisté mohli použít nejrůznější způsoby (drancování v Indii, převoz milionů otroků z Afriky do obou Amerik, přinucení Číňanů k nákupu opia, dobytí Egypta na příkaz bankéřů), aby se zmocnili bohatství těchto společností pod jejich skutečnou hodnotu, a tak zvýšili své vlastní zisky.

Tato metoda ale nemůže fungovat bez omezení. Kapitalisté v jedné zemi mohou zlepšit své postavení tím, že donutí vládnoucí třídu v jiných zemích, aby jim prodala své zboží levně - jako tomu bylo s blízkovýchodní ropou v 60. a počátku 70. let. Avšak tím se jen přerozdělují zisky mezi kapitalistickými zeměmi a celkově zisk v kapitalistických zemích nestoupá.

Třetí opačně působící faktor byl podle Marxe mimořádně důležitý a je takový i dnes. Je jím způsob, jakým se každá jednotlivá krize upevňuje s dlouhodobými trendy systému. Krize jsou pro kapitalismus zničující. Vyvolávají u vládnoucích tříd paniku a zbídačují široké masy lidí. Mají ale také výhody pro ty individuální kapitalisty, kterým se podaří vyhnout se bankrotu, jelikož pak mohou koupit majetek jiných

kapitalistů levně a využít vysoké míry nezaměstnanosti ke stlačení mezd.

Takto byli někteří kapitalisté během černého pátku na Wall Streetu v roce 1929 schopni nečinně sedět a čekat, až ceny akcií budou na rekordně nízké úrovni, a potom přijít a nakoupit za babku celé firmy. Během nedávné krize na počátku 90. let klesla hodnota Canary Wharf Office Development v londýnském East Endu, jehož výstavba stála dvě miliardy liber, na 60 milionů liber, což bylo pro původní vlastníky, bratry Reichmannovy, zničující. Pro firmy, které jej koupily za výhodnou základní cenu, to bylo naopak boží požehnání.

Kapitalistické firmy přežívají krize kanibalismem, kdy jedni pojídají druhé. Ti, co přežívají, se zmocňují výrobních prostředků za cenu mnohem nižší, než byla jejich původní hodnota. Zjišťují, že mohou začít zvyšovat výrobu tím, že používají nejmmodernější továrny a zařízení bez toho, že by zaplatily plnou cenu. Investice mohou rozsáhle růst, aniž by rostla cena. To zabraňuje mnohem rychlejšímu růstu cen investic než je růst celkové pracovní síly - snižuje se tlak

na míru zisku.

Krise nutí k „přestavování“ kapitalismu, kde jde mnoho jednotlivých firem ke zdi, což dovoluje těm, kteří přežijí, ozdravit své zisky na účet jiných. A protože je tak mnoho kapitálu během krize „odepsáno“, není dlouhodobý růst investic v porovnání s pracovní silou zdaleka tak významný, jak by jinak byl. Jinými slovy, recese má paradoxní efekt, neboť umožňuje oživení míry zisku a průmyslový rozvoj.

Jak zaznamenává jeden popis moderní ekonomické krize, když USA v roce 1884 prudce spadly do recese, „neúspěchy rychle následovaly; nezaměstnanost vzrostla a mzdy se snížily o 25-30 % v textilním a o 15-22 % ve výrobě železa a oceli...“ Avšak Carnegieho skupina jako jediná nashromáždila veliké zisky během předcházejícího období prosperity, a proto „mohla během deprese levně skupit konkurenční továrny. Počátkem roku 1886 pak

přišlo všeobecné ozdravení ekonomického klimatu...“

Podobně i ozdravení z krize v Británii počátkem roku 1890 bylo spojené s vlnou převzetí pěti velkých bank (Barclay's, Lloyd's, Midland, National Provincial, Westminster), která vytvořila skutečné monopoly. Mimo to zde proběhla koncentrace vlastnictví v textilním a metalurgickém průmyslu, široce rozšířená racionalizace výroby, uvedení nových technologií v obuvnictví a tiskařském průmyslu a několik velkých propouštění, která přinutila dělníky přijmout nižší mzdy a zhoršené pracovní podmínky.

Krise otupily tendenci investovat mnohem rychleji než rostla pracovní síla po celou 2.polovinu 19. století, ale tuto tendenci neodstranily úplně. V souladu s jedním odhadem se poměr investic k práci v USA mezi lety 1880-1912 zdvojnásobil, podle jiného odhadu vzrostl mezi lety 1990-1918 o 25 %,

zatímco třetí odhad podotýká, že poměr investic k produkci vzrostl z 2,02 v letech 1855-64 na 2,16 v letech 1875-83.

Jak zaznamenala důležitá Gilmanova studie, poměr investic k pracovní síle v USA „vykazuje jasně setrvalou tendenci k růstu“ v daném období, „přestože byl jednoznačně pomalejší ve srovnání s Marxovým hypotetickým příkladem.“ Výsledkem bylo, že koncem století, jak zaznamenal historik Eric Hobsbawm:

„Jak staré, tak i nové průmyslové ekonomiky upadly do problémů trhů a zisků... Jak se obrovské zisky pionýrů průmyslu snižovaly, podnikatelé zoufale hledali cestu ven z problémů.“

Podobný model byl k vidění v Británii v 80. letech. Recese v letech 1980-82 vedla k zavření jedné třetiny výrobních kapacit, přestože firmy produkovaly přibližně stejné množství zboží, jako předtím. To značně snížilo nárůst investic v porovnání

s prací. Jak článek v Lloyds bank review citovaný již dříve říká:

„Akciový kapitál se zvyšoval, ale ve snižujícím se tempu. V roce 1970 se zvýšil o 4 %, aby se v roce 1982 růst zpomalil na 2 %.“

Za těchto podmínek vzrůstající vykořisťování dělníků – kteří přijali malé snížení mezd a obtížnější pracovní podmínky kvůli strachu z nezaměstnanosti – mohlo ve skutečnosti trochu zvýšit míru zisku. Ale znovu, jako o století dříve, oživení míry zisku bylo oživením pouze částečným nad úroveň z počátku 80.let, ale pořád podstatně pod úrovní 50. ,60. a počátku 70. let. Plně se to projevilo ve zničujícím způsobu, když prosperita překvapivě ustoupila propadu, nejprve v Británii a USA a poté ve Francii, Německu a Japonsku na začátku 90.let.

PŘEKLAD THOMAS FRANKE

Státní kapitalismus v Rusku:

Podřízení průmyslu válce

Přetiskujeme další kapitulu z analýzy minulého režimu, kterou vypracoval Tony Cliff ve své knize **Státní kapitalismus v Rusku**.

Je velmi obtížné získat správnou představu o rozsahu válečného průmyslu, neboť rozpočet výdajů na obranu nám toho příliš neprozradí.

To je vidět v následujícím srovnání částek věnovaných na obranu a na "sociální a kulturní blahobyť" (vzdělávání, tělesná výchova, zdravotnictví, penze atd.), tab1.

Všimněte si, že v roce 1940 - v předvečer nacistické invaze - má být vojenský rozpočet jen o málo větší, než výdaje na sociálně-kulturní blahobyť a v roce 1949, kdy již byla "studená válka" v plném proudu, to bylo dokonce ještě méně. To je vsůtku podivné.

Existují však důležitá fakta, která nám tuto strohou statistiku blíže osvětlí:

1. K vojenským účelům slouží i část výdajů ministerstva vnitra (NKVD nebo MVD);

2. Výdaje na stavbu muničních továren,

vojenských zařízení, kasáren, apod., jsou zahrnuty v

3. Výdaje na vojenské školy jsou zahrnuty v rozpočtu

TAB 1

Rok	Obrana	Sociální a kulturní bohatství
1935	8,2	13,1
1936	14,9	20
1937	17,5	25,7
1938	23,2	35,3
1939	39,2	37,4
1940	56,1	40,9
1946	73,6	80
1947	66,3	106
1948	66,3	106
1949	66,3	105,6
1950	79,2	116
1951	93,9	118,9

rozpočtu jiných ministerstev, než je ministerstvo obrany,

ministerstva školství. Avšak ani tyto, ani další podobné

faktory nejsou hlavní příčinou nízkého vojenského rozpočtu.

Hlavní vysvětlení spočívá v extrémně levné výzbroji, jejíž nízká cena je uměle vyvolána.

V důsledku vysokých daní z obratu uvalených na spotřební zboží a ohromných dotací do těžkého průmyslu - zejména zbrojního - je cena produktů těžkého průmyslu vzhledem k ostatním produktům drasticky zdeformovaná.

Silně dotované jsou jak ceny uhlí a oceli na výrobu obráběcích a tvářecích strojů - nutných k výrobě zbraní, tak i ceny uhlí a oceli na přímou výrobu zbraní.

Ceny zbraní jsou tedy kumulativně snižovány dotačním systémem. Daň z obratu dělá asi 2/3 ceny spotřebního zboží a dotace přímo či nepřímo redukuje cenu zbraní pravděpodobně až na 1/3 skutečné hodnoty.

Aby člověk získal pravdivý obrázek o výdajích na zbrojení,

musí vojenské výdaje násobit devíti a srovnat toto číslo s celkovou cenou všeho spotřebního zboží (zahrnujícího i sociální a kulturní služby).

Pokud to neučiníme, budeme zcela mimo realitu. Například plán na rok 1941 totiž stanovuje celkovou sumu cen všech vojenských produktů na 40 300 milionů rublů, zatímco suma cen všech textilních výrobků má být 46 000 milionů rublů.

Navzdory všem těmto obtížím však máme, díky M. Gardnerovi z Cornellovy univerzity, přiměřeně přesné údaje o významu zbrojní výroby v ruské ekonomice.

Ten z oficiálních zdrojů vypočetl podíl veškerého v Rusku vyrobeného železa

a oceli, která byla použita k výrobě zbraní a ke konstrukci

srovnáme-li je s 29,2% v roce 1938 - rok, kdy byly válečné

strojírenských závodů. Na budování zbrojovek se nyní spotřebovávalo 94,3 procenta železa a oceli, použitých na konstrukci budov.

TAB 2: Spotřeba železa a oceli ve zbrojním průmyslu v SSSR, 1932-1938 (v tisících metrických tun a procentech)

Bod	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Celkové množství železa a oceli	1646,6	1378,1	6204,6	2667,9	2873,3	4019,1	4986,2
Zbrojní výroba jako procentní podíl strojírenství	40,4	32,6	38,2	38	35,4	47,1	57,5
Zbrojení jako % podíl z celkového stavebnictví SSSR	21,8	17,5	17,5	19,3	17,4	23,2	29,2
Celkové množství železa a oceli spotřebované na stavbu zbrojovek	252,3	135,6	164,4	290,8	745,5	793	880,1
Budování zbrojovek jako % podíl stavby strojírenských závodů v SSSR	45,8	65,9	72,8	73,4	82,5	48,5	94,3
Budování zbrojovek jako % podíl stavebnictví v SSSR	17,1	12,8	11,3	13,5	21,8	24,7	30,6

zbrojních továren.

Výsledky jeho výzkumu jsou shrnuty v následující tabulce (tab. 2).

Jak vidíme, již roku 1932 se na zbrojení spotřebovávalo 21,8 procenta všeho železa a oceli. To je velmi vysoké procento - obzvláště tehdy,

přípravy v plném proudu.

Na stavbu zbrojovek se spotřebovávala téměř polovina veškerého železa a oceli použitého pro stavbu strojírenských závodů.

A do r. 1938 byla zastavena stavba prakticky všech ostatních

spotřebuje armáda (s výjimkou malého množství produkce pracovních oděvů do továren, na stavby ap.).

Po celou pětiletku zaujímal zbrojní průmysl rozhodující místo v ekonomickém systému Ruska.

PŘEKLAD VÍTA LAMAČ

Recenze:

Český mír - povedený kousek

Nový český film, který nese přívlastek „dokumentární komedie“, bude toto jaro zcela jistě snímán optikou drobnohledu a nepochybně se nevyhne nejedné živé diskusi. Nejen kvůli svému kontrastnímu obsazení, kde proti sobě či spolu stojí malé i velké role a mnohdy tak kouzelně vyznívá absurdita momentu. Především tak kvůli setrvačnosti emocí a stále živosti problematiky možné existence americké vojenské instalace na českém území.

Na několik let se ústřední téma filmu stalo objektem, plnicím titulní stránky tisku. Stalo se roznětkou spouštějící zkoumání špičkových odborníků. Stalo se výzvou pro vznik a semknutí obyvatelstva v občanské iniciativy a nebo dokonce inspirací pro

tvorbu oslavných či zavrhu-jících písní. Radar: obří bílá koule uprostřed lesů, ve které někteří viděli výtečnou a jedlou pýchavku a mnozí pak, v řezu argumentů, v něm rozpoznali prašivého pestřice s černým jádrem.

Po více jak pěti letech, kdy se toto téma nejprve opatrně očuchávalo, aby se pak více než tři roky probíralo, obracelo, vážilo a měřilo ze všech stran jako téma výsostně důležité, veřejné a politické, přichází filmová pointa. Dva čeští režiséři Vít Klusák (1980) a Filip Remunda (1973) s filmem, kterým se snaží tuto barvitou změť obrazů, událostí a informací spojit do dokumentárního celku a převyprávět tak celý příběh znovu. Pro poučení. Pro pobavení. Pro připome-

nutí naší děravé paměti.

Jak může dopadnout takovýto dokumentární pokus a to i s oním příslibem komediální zábavy?

Že si filmaři nevybrali úkol snadný, je již zřejmé z úctyhodných 124 hodin (!) zdrojového filmového záznamu, který předcházal stříhu samotného filmu. Filmový štáb navštívil přes 150 lokací, přičemž ve filmu, který nese pro některé kontroverzní, pro jiné inspirativní název Český mír, vystupovalo nespočetné množství lidí.

V sobotu 17.4. proběhla předpremiéra, na kterou se přišlo podívat přibližně dvě stě lidí. Pro uvedení filmu si autoři vybrali místo asi nejvíce příznačné. Vesničku Trokavec, nedaleko ústředního místa dění – „kóty 718“

v brdských lesích, kde to všechno vlastně začalo (a také skončilo?). Vesničku, o které psali i v New Yorku.

Ale vraťme se na začátek...

Projekci uvedl trokavecký starosta Jan Neoral, který zrekapituloval dění v protiradarové boji a apeloval na připomínání oněch událostí a trvajících pozornost občanů v dalších krocích politiků. Režiséři a celý tým tvůrců poděkovali tamějším obyvatelům za ochotu spolupráce při tvorbě filmu i možnosti projekce předpremiéry právě v Trokavci.

Sami tvůrci uvedli, že jejich záměrem bylo se dostat do určité polohy nestrannosti. Hledání úhlu pohledu vede diváka v prvním zdání k pocitu dvou pólů filmu – duality.

Rozdělení je realizováno určením hlavních postav filmu, které tvoří průvodce skrze oba názorové a zájmové tábory. Jako symbol politické zvučely a propagandy byl zvýrazněn Tomáš Klvaňa, tabákový byznysmen ve státních službách.

Na opačné straně stojí jeden z iniciátorů protiradarového hnutí a zástupců obyvatel Brdská – výrazná postava starosty Trokavce, Jan Neoral.

Film je doslova nabit spoustou situací, u kterých se musí člověk od srdce zasmát. Mnohdy je to takřka absolutními a nesmiřitelnými kontrasty názorových střetů a neskutečností situací. Smích se však chvílemi střídá se zaraženým pohledem na všechnu tu energii, vkládanou zúčastněnými do „kauzy radar“. S urputností a vážností v obličejích informují o nesouhlasu či nebezpečí základny. Technické a vojenskostrategické argumenty střídají otázky geopolitické. V druhém pohledu pak okázalé výrazy politiků a propagandistů, snažící se rodičovským způsobem učít občany pasivní přitakávané zodpovědnosti. A k tomu všemu za peníze poučováných. Tak jako by se jednalo o „kurz správného občanství“ a kárání zlobivého dítěte.

Dokument se snaží chronologicky vyprávět události po vzoru postupného skládání dominových kostek. Gradace a zesilování tématu je tu velmi znatelné a účinné tak umocňuje očekávání diváka. Na pozadí diskuzí, malých a velkých bojů občanů, odborníků a aktivistů kolem americké protiraketové obrany Brdech jsou tímto způsobem poměrně detailně vylíčeny všechny velké a podstatné události prvních dvou let, kdy se téma stalo tématem mainstreamovými, politickým. Počínaje prvními zmínkami ve sdělovacích prostředcích, přes první protesty a demonstrace, uzavřená jednání v USA, podepsání smluv. Pak přichází dlouhá pauza a náhle zrušení RADARU. Zrušení dalšího falešného českého snu.

Z faktického hlediska tu chybí přibližně rok různých aktivit občanské iniciativy: non-stop petiční stoly, okolnosti a očekávání pádu české vlády a samotné „konzervování

smluv“ o radaru. V neposlední řadě také asymetrické, tragikomické zákroky proti demonstrantům při návštěvě Baracka Obamy v Praze, kde proti kordonům těžkoooděnců stály rodiny s dětmi a nafukovacími balonky. Zpráva o zrušení prvku raketového systému USA v Evropě samotným americkým prezidentem Barackem Obamou tak přichází ve filmu šmahem. Uměle vytvořený dojem dějového zvratu však vytváří lepší scénaristickou důraz-

nost, která má ukázat náhlost změny situace, tak jak ji skutečně někteří neinformovaní lidé vnímali. Vypadá tak ještě více nečekaně a tak i velmi zajímavě. Další možností tohoto kroku může být i fakt, že se prostě nepodařilo do filmu vtěsnat více informací, aniž by byl divák zmaten okolnostmi, ok kterých nevěděl a mnohdy ani vědět nemohl.

Tvůrci však nadále zůstávají lidmi a poloha nestrannosti v tomto dokumentu byla něčím nadmíru obtížným. Byla balancováním na velmi posunuté hraně. Pokud se podíváme na samotná fakta a dokument, jednalo se o jakousi past. Již s ohledem na názorové zastoupení obyvatel České republiky, kde došlo k velmi jasnému většinovému postoji PROTI instalaci amerického radaru. To se projevovalo i v mohutných protestech, nebývalých petičních akcích či vzácném semknutí názorově naprosto rozdílných lidí. Je jasné, že snahou o vyváženost by se dokumentaristé snažili vytvářet rovnováhu polarit tam, kde neexistovala. Nastalá svízelná situace tvůrců filmu vyžadovala zachránce – či chte-li hrdinu, který ještě „hraje za jinou stranu“.

V hledání pozice nestrannosti došli tvůrci do fáze, kdy si uvědomili, že hlavní postava či hrdina příběhu je celou dobu obklopoval. Němý svědek, s nímž nikdo nevedl rozhovor a na nic se ho ani nikdo neptal. Buď pozoroval a nebo si hleděl svého a ani nepostřehl, že se něco odehrává. Stmelující prvek je něco, co filmu dává jakýsi nádech poetičnosti. „Les“ tiše sleduje klidné chvíle, kdy „lidé hledají houby“, turisté utíkají z vel-

Příběh „Les“ je však mistrný způsob, jak vybrusit z oné pasti nevyrovnaných dualit a osobně nemohu než tvůrce pochválit, protože tím film získává skutečný přesah...

Tarkovského film Stalker by také přes obdobné dialogy poutníků Strugackého Pikniku u cesty o smyslu života, existence světa a role míru a vzájemného respektu mezi jednotlivci i národy byl bez přírody mrtvé „Zóny“ jen ubohou mudrující konverzačkou.

Mystika místa a nikdy nekonkretizované tajemství „Zóny“ dodává průvodci poutníků Stalkerovi, stejně jako nyní v případě filmu Klusáka a Remundy další, etický a environmentální rozměr.

Přes všechnu směšnost či absurdnost momentů a střetávání se protagonistů v protinázorech, navzájem se podporujících postav či exhibice egoistických evokátorů, provolávající svá životní dogmata, i přes vši úsměvnost absurdních mikropříběhů filmem prolíná otisk lidské

opravdovosti. Opravdovosti, kterou bylo možno vidět především u obyčejných lidí. Jak činných aktivistů, tak podporovatelů i odpůrců. Všichni tito lidé mají něco společného – svou vlastní zkušenost, kterou poměřují činy státníků i generálů, snahy politiků a lobbistů.

Uvidíme, jakým způsobem bude uvedena filmová premiéra v Praze. Dorazí-li snad i jeden z ústředních hrdinů, najaťy obhájece radaru Klvaňa? Necháeme se překvapit.

Zcela jistě film stojí za shlédnutí. Troufám si tvrdit, že se jedná o český dokument, který nemá obdoby. To, jakým způsobem se již budete nebo nebudete v filmu bavit a do jaké míry vyzní pro vás komediálně, záleží už jen na vás. S jakou polarizací a především mírou odstupu budete film přijímat. Minimálně ve filmu uvidíte mnoho zajímavých záběrů, dozvíte se pár zajímavých informací a oživíte diskuzi stále aktuálního tématu vojenských základen ve světě. Exportu války.

Tvůrcům filmu a i nám všem přeji, aby nikdy nebylo třeba doplňovat duo filmů „Český sen“ a „Český mír“ o přírůstek „Česká válka“.

JAN BRUKNER

Za čím stojíme

Proti kapitalismu

Kapitalismus dnes nedokáže řešit nejzákladnější problémy lidské společnosti či přímo jejich řešení znemožňuje. Tím nejenže brání dalšímu pokroku na cestě ke svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti, nýbrž ohrožuje i samu existenci lidstva. Celá dnešní společnost žije z výsledků práce námezdně pracující většiny obyvatelstva.

Pouze kolektivní převzetí celospolečenského bohatství pracujícími a demokratické plánování, řízení výroby a distribuce jejich výsledků mohou vést k svobodnější, demokratičtější a sociálně spravedlivější společnosti.

Dnešní systém je v principu nereformovatelný. Struktury současného parlamentu, armády, policie a soudní moci byly vytvořeny vládnoucí třídou a jsou konstruovány tak, aby bránily její výlučné postavení.

Stejně odmítavý postoj zaujímáme k minulému režimu z let 1948-89 (a také k ostatním režimům ve východní Evropě, Číně, apod.), který nepovažujeme za socialismus, nýbrž za státně byrokratickou formu kapitalismu. Místo toho se hlásíme k tradici levé opozice proti těmto režimům.

Za socialismus zdola

Podporujeme boje pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, za bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení, za rovný přístup ke vzdělání a informacím a všechny jejich ostatní emancipační snahy. Místo parlamentní politiky prosazujeme alternativu nezávislé aktivity pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací, apod.

Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození. Místo institucí kapitalistického státu navrhujeme systém společenské samosprávy, tedy úplné rozšíření demokracie do všech sfér společenského i hospodářského života.

Solidarita

Úsilí o socialismus je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví pracující různých zemí, různé barvy pleti, různé národnosti, různého pohlaví, sexuální orientace či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje proti rasismu, za úplnou politickou i ekonomickou rovnost žen a mužů, proti diskriminaci homosexuálů a lesbiček, apod.

Fašismus považujeme za akutní hrozbu pracující třídě a svobodám a demokratickým právům, které v minulosti vybojovala. Boj proti fašismu je pro nás navýsost aktuální a prioritní.

Revoluční organizace

Aby bylo možno efektivně prosazovat tyto myšlenky, je třeba, aby se nejbojovnější části pracující třídy, studentstva a mládeže zorganizovaly v revolučně socialistickou stranu, jejíž zárodkem chceme být. Vybudovat takovou stranu je možné pouze účastí ve skutečném dělnickém hnutí a aktivitou v masových organizacích pracující třídy – například v odborech.

Ostatním pracujícím chceme v praxi ukázat, že zájmy reformistických předáků odborů, sociální demokracie nebo komunistické strany nejsou totožné s jejich zájmy. Vyzýváme všechny, kdo souhlasí s našimi základními tezemi, aby se k nám připojili.

www.socsol.cz

ZDOLA

PROTI

GLOBÁLNÍMU

KAPITALISMU

Chci více informací o SocSol a jejich aktivitách

Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek pošlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6.

**PŘIDEJTE SE
K SOCSOL!**

Vytvoří se v Bratislavě „kritické množství“?

V pátek 29. dubna se konala v Bratislavě po dlouhých letech první cyklojízda pod názvem Critical Mass. Prý se k tomu rozhodla hrstka lidí poté, co před pár měsíci srazilo jednu z nich auto.

Založili webovou stránku, skupinu na facebooku, rozeslali maily i smsky a ohlásili jízdu jako sportovní akci. Tak se sešlo v páteční podvečer na 200 lidí, aby společně objeli trasu cca 12 km kolem centra města. Počasí bylo stejně dobré jako nálada, a zatímco se lidé ze začátku úzkostlivě drželi nařízení pořadatelů jezdit jednotlivě po sobě, později se více lidí osmělo jezdit v pelotonu a hlučit.

Cyklistika

Jízda na kole v městě má mnoho výhod. Potřebuje mnohem méně zdrojů i prostoru než automobilová doprava. Je často mnohem rychlejší než auto (hlavně když se jako v Bratislavě musí dlouze hledat parkování) nebo hromadná doprava. Je zdravá a zvyšuje tak kvalitu života a šetří výdaje na zdravotnictví.

Avšak nedá se na ní moc vydělávat, když už tak hlavně na rekreační cyklistice opíčící se po té závodní. Podle toho vypadá ježdění na kole v Bra-

tilavě. Průměrný Bratislavan kolo nemá. A průměrný majitel kola v Bratislavě svůj bicykl venčí párkrát do roka na okruhu mimo město, nejlépe na střeše svého

luxusní vozidla, která se v rukou Michaela Schumachera prohání převratnou rychlostí po všem možném, a smetánka se prohání jak piráti silnic ve sportá-cích nebo terénních vozech po reálných ulicích.

Adrenalin

auta do blízkého Rakouska, kde bývají stezky v lepším stavu.

Není čemu se divit. Automobilový průmysl je hlavním slovenským vývozcem. Největší výrobce, Volkswagen Slovakia, vloni sice exportoval 99 procent své výroby, avšak vliv autovýrobců je znát.

V televizi běží reklamy na

Větší část města se sice rozkládá po dunajské rovině a také svou menší rozlohou je slovenská metropole jak stvořená pro cyklismus. Ale chybí mu veškerá infrastruktura uvnitř města.

Na trati z Vídně se najdou na každém vesnickém nádražičku stojany pro kola, obvykle zastřešené. Když pak cestující přejezdí hranice a dorazí do Bratislavy, stojany hledá marně. Ty se najdou prakticky jen před nákupními chrámy, aby se k nim dostali i nemotorizovaní koupěchtiví.

Obzvlášť v centru nejsou cyklistické stezky, naštěstí policie i většina chodců aspoň toleruje kola v pěších zónách. Na Petržalce (bratislavském "Jižním městě") stezky jsou, ale starší z nich nejsou moc neudržované a místy se podobají překážkovým dráhám. Kde cyklostezky ústí na silnici, často končí obrubníkem.

To vše činí z jízdy na kole po Bratislavě, podobně jako v Praze, spíš adrenalinový sport než rozumnou volbu.

Kritické

Critical Mass vzniklo v r. 1992 v San Francisku jako neformální akce na podporu cyklistiky v urbánním prostředí. Od té doby se rozšířilo do více než 300 měst po celém světě. Lidé se sjedou v dohodnutý termín (obvykle poslední pátek v měsíci) a v hrstce lidí nebo v davu 80 tisíců cyklistů a bruslařů (v Budapešti v Den Země r. 2008) více či méně improvizovaně jezdí po městě, aby zviditelnili cyklistiku jako dopravní prostředek.

První jízda v Bratislavě se ve srovnání s akcemi jinde držela hodně při zdi. Např. v Praze vede trasa cyklojízdy pravidelně po městské dálnici, která se spanilou jízdu (aby se jí mohly zúčastnit třeba i děti) zcela zablokuje. V Bratislavě přetekly organizátorům nervy už jen z toho, že se na trojpruhové silnici zabíral jeden pruh. Prý se máme striktně držet pravidel a jezdit jeden za druhým, abychom ukázali, jak jsme neškodní a auta se na nás zvykla. Není divu, že někteří účastníci namítli, že přece každý den jezdí po městě a kolektivní akce by měla být hlavně demonstra-tivní.

O dalších vydáních akce - 28. 5. bude druhá - tak zřejmě vypukne debata ohledně cílů a prostředků. Na internetu se už objevily nápady jako medializace jízdy a změna trasy tak, abychom měli více publika, i formulace konkrétnějších požadavků vůči magistrátu. Uvidíme, jak bude bratislavské Critical Mass masové a kritické. Více informací na www.criticalmassbratislava.sk

THOMAS FRANKE

Předplatte si Solidaritu

Chci si předplatit následující čísla v ceně 100 Kč (včetně poštovného - dotujeme polovinu)

Distribuční předplatné - chci si předplatit exemplářů časopisu.

Jméno:.....

Adresa:.....

Telefon:.....

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita, Poste restante, 160 41 Praha 6, nebo objednávejte na info@socsol.cz. Info: 775205682